

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

• FOR RELIGION OG KULTUR •

70. ÅRGANG

18. OKTOBER 1958

A V I N N H O L D E T :
PAVE PIUS XII HAR NEDLAGT HYRDESTAVEN - SØRGE-
GUDSTJENESTEN FOR PAVEN I ST. OLAVS KIRKE I OSLO
- BISETTELSEN I ST. PETERSKIRKEN - PAVENS 40 ENCYCLI-
KAER - KARDINALKOLLEGIET IDAG - FRA OSLO KATOLSKE
BISPEDØMME - KONKLAVET. HVORDAN EN NY PAVE BLIR
VALGT - KONDOLANSER - BLIKK PÅ TIDEN - MAGISTER
HASLUNDS FOREDRAG I KATOLSK FORUM - UTLANDET

NR
20

NESTE NUMMER UTKOMMER 1. NOVEMBER 1958.

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Redaktør: dr. theol. Ivar Hansteen Knudsen

Redaksjon, ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo

Kontortid: 9—16. Mandag og lørdag 9—13. - Tlf. 42 37 43

Boligtelefoner: Redaktøren 42 37 43. - Red.sekr. Kirsten Rydberg 60 86 37

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene): Kr. 18 pr. år - Kr. 9 pr. ½ år. Utlandet kr. 22.

Annonser: 8 dager før utg.dagen (se nederst på omslagssiden). 24 nummer årlig. - Postgiro 159 86.

THRONSEN & CO. BOKTRYKKERI

OSLO

Bernh. Getzgate. 3b

Tlf. 33 18 34 - 33 32 37

De ringer - vi bringer!

BILLETTER OVER HELE VERDEN!

METRO REISEBUREAU A.S.

Karl Johansgt 31 inng Arbeidergt - Tlf 33 32 43

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke
Bispegården
St. Josephs Institutt
Vor Frue Hosp. Nerveavd.
St. Dominikus kirke
Lunden Kloster
St. Elisabethsøstrenes
Pleiehjem

Oslo

Sta. Katarinahjemmet
St. Pauls Kirke
Vår Frue Kirke
Marias Minde
St. Franciskusøstre-
nes Moderhus
Øyenklinikken

Bergen

St. Josephs Hosp., Drammen
St. Torfinns Klinik, Hamar
St. Elisabeth Inst., Hammerfest
St. Theresia kirke, Hønefoss
St. Franciskus Hosp., Hønefoss
St. Magnus Kirke
St. Magnus presteg. } Lillestrøm
St. Olavs Kirke, } Trondheim
Bispegården }

Ved bestilling av olje:
Oslo 683466 - Service: 565690

FRANCISKUSHJELPEN, OSLO,

Urtegt. 29 II, tlf. 68 08 68, kontortid kl. 12-13 alle hverdager unntatt lørdag.

Sosialkuratoren treffes etter avtale.

OSLO KATOLSK MENIGHETSPLEIE

Kontortid hver onsdag kl. 11—13.
Akersv 5, Oslo

BØNNENS APOSTOLAT:

OKTOBER: Hotell- og restaurantpersonalets åndelige velferd. — Mer hjelp til utdannelse av prester i misjonslandene.

LITURGISK KALENDER

SØNDAG 19. OKTOBER, 21. s. etter Pinse: Ep. Efes. 6, 10—17. Ev. Matt. 18, 23—35. Mandag: Johannes Cantius, bekj. Tirsdag, onsdag og torsdag: Ferialdager. Fredag: Erkeengelen Rafael. Lørdag: Marias lørdagsmesse.

SØNDAG 26. OKTOBER, 22. s. etter Pinse: Kristi Konge-fest. Ep. Kol. 1, 12—20. Ev. Joh. 18, 33—39. Mandag: Ferialdag. Tirsdag: Apostlene Simon og Juda. Onsdag, torsdag og fredag: Ferialdager: Lørdag Allehelgensfest.

SØNDAG 2. NOVEMBER, 23. s. etter Pinse: Feiring av Allehelgensfest. Ep. Ap. 7, 2—12. Ev. Matt. 5, 1—12.

Kollekten på søndag 19. oktober tilfaller Kirkens misjonsvirksomhet.

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLIGDAGER I KATOLSK KIRKER OG KAPELLER I NORGE

OSLO KATOLSK BISPEDØMME:	Stille messe	Høymesse
OSLO: St. Olavs kirke, Akersveien 5. Biskopen og prestegården 425287. Sogneprestkontoret 414161	7.00 8.30 9.45 m. eng. pr.	11.00
St. Hallvarvs kirke, Fransiskanerne, Urtegt. 29, tlf. 680868	8.00 19.00	10.30
St. Dominikus kirke, Dominikanerne, Neuberggt. 15, tlf. 442324	8.15 9.30	11.00
Vår Frue Villas kapell, Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 558121	—	8.30
Grefsen kapell, Gladsvæi 23, tlf. 380287	—	9.30
Lunden kapell, Trondheimsv. 309, tlf. 377868	—	9.00
ARENDAL: St. Franciskus kirke, Tyholmen, tlf. 2209	8.00	10.45
BERGEN: St. Pauls kirke, Christiesgt. 16, tlf. 15410	8.00 9.00	10.30
Vår Frue kirke, Helleveien	—	10.30
DRAMMEN: St. Laurentius kirke, Cappelensgt. 1, tlf. 832019	8.30	10.30
FREDRIKSTAD: St. Birgitta kirke, Kongensgt. 9, tlf. 1438	8.30	10.45
HALDEN: St. Peters kirke, Kristian V.s pl. 1, tlf. 1168	8.00	10.45
HAMAR: St. Torfinns kirke, Torvgaten 113, tlf. 23751	8.00	11.00
HAUGESUND: St. Josefs kirke, Haraldsgt. 21, tlf. 3195	8.30	11.00
HØNEFOSS: St. Theresia kirke, Vesterngt. 5, tlf. 266	8.00	10.30
KRISTIANSAND S.: St. Ansgar kirke, Kirkegaten 3, tlf. 4225 («Stella Maris»: ring Mandal 1145)	8.00	10.30
LILLEHAMMER: Mariakapellet, Weidemannsgt. 3, tlf. 51650	—	10.00
LILLESTRØM: St. Magnus kirke, Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85	8.30	11.15
MOSS: St. Mikael's kapell, Ryggeveien 24	—	11.00
PORSGRUNN: Vår Frue kirke, Sverresgt. 26, tlf. 50793	7.45	10.30
STABEKK: Jesu Hjerter kapell, Nyveien 17, tlf. 53 77 35	8.40	10.40
STAVANGER: St. Svithun kirke, Dronningensgt. 8, tlf. 25534	8.00	10.30
SYLLING: St. Hallvarvs kapell, tlf. 849028 (Drammen)	—	—
TØNSBERG: St. Olavs kapell, Sandefjordgt. 1, tlf. 12238	8.00	10.45
TRONDHEIM APOSTOLISKE VIKARIAT:		
TRONDHEIM: St. Olavs kirke, Prinsensgt. 2a2. Biskopen og prestegr. tlf. 21214	8.30 19.00	11.00
St. Elisabeth Hospitals kapell, Ila, tlf. 20220	6.00	—
KRISTIANSUND N.: St. Eysteins kirke, Flintegaten 5, tlf. 2779	8.00	11.00
MOLDE: St. Sunniva kirke, Parkveien 23. tlf. 1100	8.30	10.30
DET APOSTOLISKE VIKARIAT FOR NORD-NORGE:		
TROMSØ: Vår Frue kirke, Storgaten 94. Biskopen og prestegr. tlf. 3604	8.15	10.30
St. Elisabeth hospital, Mellomveien 15, tlf. 63	6.20	—
BODØ: St. Eysteins kirke, Hernesveien 22, tlf. 21783	8.15	10.30
HAMMERFEST: St. Mikael's kirke, Strandgt., tlf. 1392	— 19.00	10.30
HARSTAD: St. Sunniva kirke, Skolegt. 4, tlf. 1205	8.00	10.30

PAVE PIUS XII HAR LAGT NED HYRDESTAVEN

MANDAG 2. OKTOBER spredtes den triste nyhet ut i verden, at Hans Hellighet Pave Pius XII var blitt rammet av hjerneblødning og at tilstanden var alvorlig. Senere bulletiner ga et visst håp om mulighet for full restitusjon, et håp som også holdt seg levende utover dagen. Paven selv, med sin usedvanlige fysikk for sin alder, hadde bare én tanke for øye: å gjenoppta sitt arbeide, ta imot pilgrimene og stå rede til å møte dagens mangfoldige problemer. Likevel, om han viste en slik holdning overfor sine omgivelser, så taler alt annet om at han var fullt innforstått med situasjonen overfor Det evige: To ganger bad han om å få motta Nattverden, han ønsket å motta sykesalvingens sakrament, at kardinalene - hans nærmeste rådgivere - forrettet de liturgiske forbønner for ham, sammen med de andre dignitærer og prester. Og da dette ble kjent, sto hele den levende Kirke i ånden ved hans side, der han lå i den enkle jernseng på sommerstedet Castelgandolfo.

Samme natt celebrerte hans understatssekretariær, monsignore Tardini, messen for «Den syke pave» i Pavens privat-kapell.

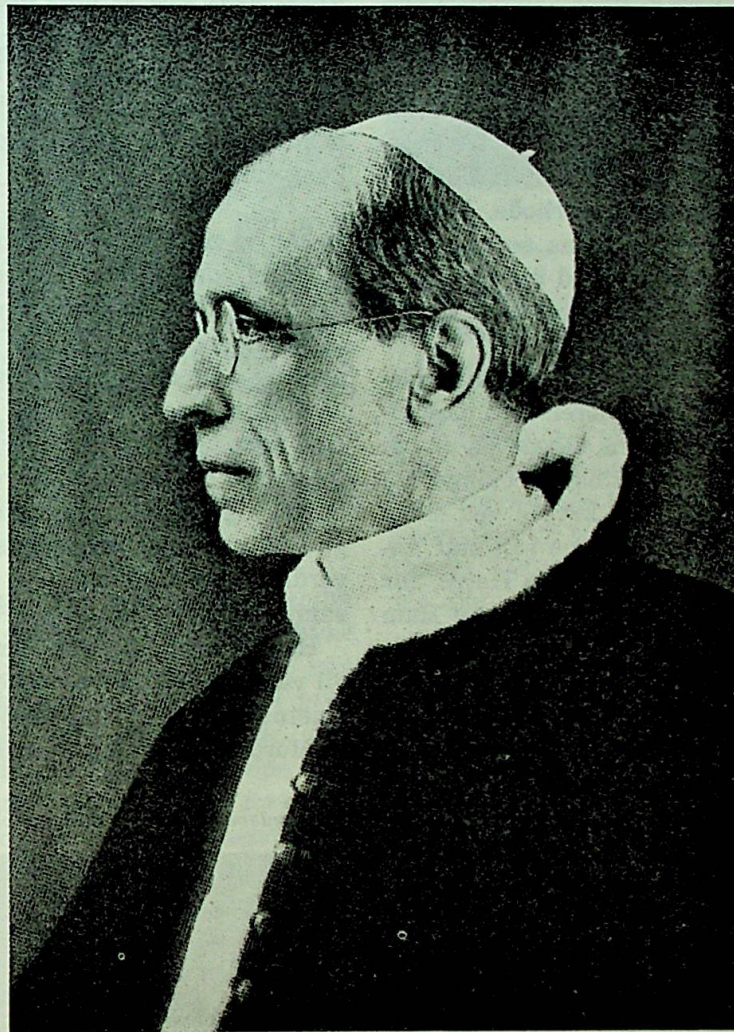
Tirsdag morgen var det imidlertid klart at alt håp var ute, og at det, menneskelig talt, var både ventet og ønsket — den fremtidige tilstand tatt i betraktning — at Pavens siste time snart var slagen. Klokken 3.52 om morgenen den 9. oktober utåndet Hans Hellighet Pave Pius XII, hengiven i Herrens vilje, 82 år gammel, etter å ha styrt Kirken siden sitt valg 2. mars 1939, til sin dødsdag 9. oktober 1958.

Det var mange som ved kardinal Eugenio Pacellis valg til Kirkens høyeste embete i mars 1939 mente at nå sto en fremragende pastor *politicus* for tur til å innta plassen i pavenes markante profilrad. En hadde festet seg ved den romerske marki-sønns solide akademiske dannelselse, hans lysende diplomatiske løpebane i Kirkens tjeneste, hans grundige kjennskap til verdenskirkens synlige virksomhet og ikke minst hans suverene ledelse av Statssekretariatet som den sterke, kloke ankermannen den aldrende Pius XI trygt forlot seg på i de siste byrdefulle år av sitt pontifikat.

De som kjente den nye pave nærmere visste til fulle at han i eminent grad var i besittelse av dette som latinerne kalte *virtus politica* - den politiske styrke, dvs. en solid innsikt i samfunnets struktur forenet med særlige evner til å håndtere de problemer som oppstår i et samfunn eller samfunnene i mellom. Men de var meget mer klar over at det var en utpreget *pastor angelicus* kardinalene i 1939 så enstemmig hadde

samlet seg om. Bak den statelige kardinalskikkelsen Eugenio Pacelli skjulte det seg en *presten* og *hyrden* Pacelli som under tiaraens tredobbelte krone og med pontifikatets trefoldige ansvar nok ville tre frem som den store «englelike hyrde» svarende til for øvrig den gamle legendariske forutsigelse som tilskrives den hellige Malakias († 1148).

Vi kan iallfall i dag med takknemlighet slå fast at Pave Pius XII ikke bare har forenet i seg på eminent vis en visdom av denne verden med den visdom som øser av evighetens kilder. Han har utrettelig som få, og stadig mer intenst, understreket at livet

Pave Pius XII: 2. mars 1939 - 9. oktober 1958.

Biskop dr. Jac. Manger's preken ved sørgegudstjenesten for Pave Pius XII i St. Olavs Kirke

«*Opus justitiae pax: rettferdigheten skaper fred.*»
Disse ord leser vi hos profeten Isaias 32, 17, og de var pave Pius XII's valgsprog og livsprogram.

Et langt liv som helt har fortært seg i inderlig kjærlighet til Gud og alle mennesker uten unntagelse, har fått sin avslutning her på jorden. I et lite beskjedent værelse som ligner mer en munkcelle enn et pavelig gemak, døde siste torsdag morgen den mann som i nesten 20 år har vært den katolske Kirkes og Vatikanstatens overhode. I dette lille værelse på Castelgondolfo, pavens sommerresidens, tilbragte han sin såkalte ferietid for også i de varmeste sommermånedene å kunne vie seg helt til den store oppgave Gud hadde gitt ham.

Nå har han for alltid forlatt både sitt arbeidsværelse i Vatikanet og det lille værelse på Castelgondolfo. Etter i noen dager å ha ligget på lit de parade i Peterskirken, får hans jordiske levninger nå en liten plass i denne kirkes store krypta ved siden av den hellige pave Pius X, mens hans sjel står ansikt til ansikt med den evige Gud, livets Herre, for å gi regnskap for sin forvaltning og motta av Ham den livets krone som Han har lovet sine trofaste tjenere.

Vi er nå samlet her i bønn for hans sjelefred. Vi vet jo at for den alminnelige Gud kan ikke noe menneske bestå, at selv de beste og helligste mennesker trenger til Guds miskunn. Derfor er det en kjær plikt for oss å minnes våre døde i bønnen så Gud må rense dem fra alt som den menneskelige skrøpeligheit og ufullkommenheit kan ha etterlatt i deres sjel.

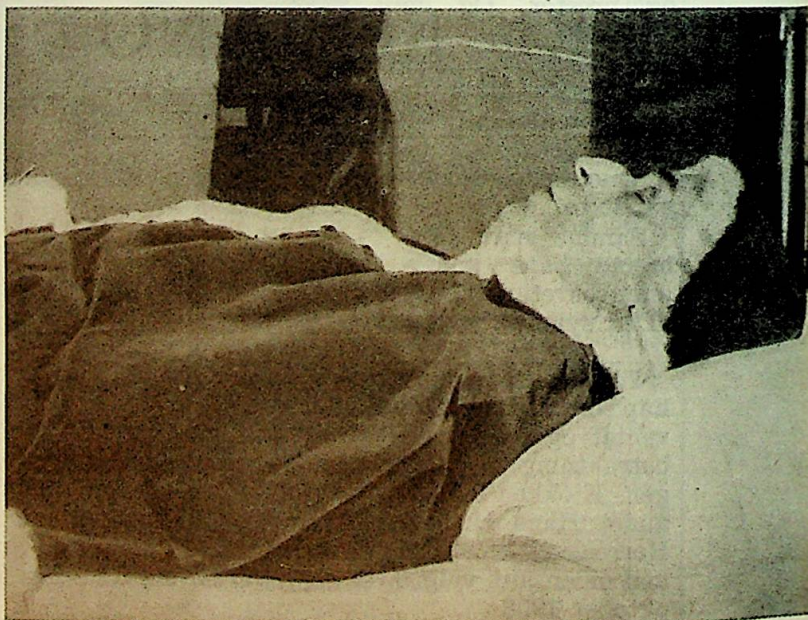
Jeg takker Hans Majestet Kongen som tar del i vår sorg og lar seg representere ved sin hoffsjef i denne bønnegudstjeneste. Jeg takker Corps Diplo-

matique, og de norske myndigheter som har vist så stor deltagelse, og jeg takker dere alle som er her til stede og forener dere i bønn med oss for den kjære døde som jo ville være — og i sannhet var — en far for alle og en velgjører for hele menneskeheten. Gjentagne ganger har han f.e. både under krigen og senere ved forskjellige anledninger tilkjennegitt sin varme sympati for Norges folk og for vårt kongehus.

Når vi nå i få ord minnes pave Pius XII's store fortjenester for Kirken og hele verden, da er det ikke for å heve ham opp til tindene; for intet lå ham mer fjernt enn å bli rost og intet er mer uverdigg enn menneskedyrkelse, men det er ene og alene for å ta lærdom av hans eksempel og takke Gud som har gitt verden en slik mann i vår stormfulle tid, en mann som ved ord og eksempel har vaktet og vernet menneskehetens helligste arv: de gudgitte menneskelige, nasjonale og internasjonale verdier og rettigheter — en menneskehetens manende samvittighet i vår tid.

Han sa selv i begynnelsen av sitt pontifikat: «Jeg vil være fredens pave, virke for freden både blant de kristne og ikke kristne nasjoner.» *Opus justitiae pax: rettferdigheten skaper fred* — det var hans pro-

Fra dødsværelset i Castelgandolfo.

— både på det sosiale, politiske og kulturelle plan — ene og alene kan forsvare sin verdighet dersom det i alle dets ytringer bevarer sammenhengen med urkilden selv, som er Gud. Det var her vår avdøde Paves vidtrekkende kunnskaper kom slik til sin rett. Samtidig som en merket hos ham en stadig dypere innforlivelse med det overnaturlige livs kildekraft, belyste han i encyklikaer, i brev og ikke minst i tale ved hver given anledning og på nær sagt alle felter hvordan alle menneskenes problemer i tilværets dype mysterium får sin bekreftelse og sine svar fra troen på Guds visdom og allvise faderkjærlighet.

I.H.K.

gram. Det har vel neppe vært noen pave som i den grad har følt seg ett med sitt program, ett med tidens krav og problemer som pave Pius XII.

I sine utallige rundskriv og direktiv, i de daglige audienser, i samtalene med enkeltpersoner hadde han bare det ene mål for øye: å skape rettferd og likevekt i samfunnet, i det internasjonale samkvem, i vitenskapen og teknikken, i familien og i de enkelte menneskers forhold til Gud og Kirken, til familien og Staten. Den menneskelige personlighet og den personlige verdighet, slik som de er villet av Gud, sto hellig og uantastelig for ham. Å krenke disse største menneskelige rettigheter må føre til ufred og krig. Å verne og respektere dem må skape ro, fred og likevekt i samfunnet.

Det kan ikke være tvil om at dersom menneskene og nasjonene hadde hørt og fulgt pavens råd og direktiv, ville verden blitt spart for umenneskelige lidelser, for den angst og usikkerhet som nå forbitrer så mange menneskers liv. Det er ikke uten grunn at verdenspressen i disse dager er fylt av lovord for den store innsats paven har gjort for fred og likevekt i og mellom menneskesamfunnene, og at den kan skrive: «Ikke bare den katolske kirke, men hele verden er i sorg over Pius XII' bortgang, for han var en mann som verden vanskelig kan unnvære i vår oppskakete tid.» Ja, i sannhet var han den utrettelige vokter og verger av menneskehetens helligste arv.

Men i sitt privatliv og i sitt samvær med andre var han det mest enkle, liketille og ydmyke menneske som tenkes kan. I sitt testament har han bestemt at han vil bli bisatt i en helt enkel grav uten gravmonument. Han var ikke og ville ikke være annet enn Kristi ydmyke tjener og hadde ikke noe annet mål enn ved sitt fredsprogram å forkynne Kristus for all verden og føre alle mennesker til Kristus: «Du er Kristus, Sønn av den levende Gud . . ., du har det evige livs ord,» sa han med den første pave, apostelen Peter. Det er Kirkens mysterium, Kirkens vesen: troen på Kristus som Guds Sønn. Det var ikke sine egne lam og får paven voldt, men Kristi lam og Kristi får som skal leve Kristi liv slik som grenene lever av treet.

*

Høytelskede i Herren. Pave Pius XII er død. Det lys som alltid til langt ut på natten kunne skimtes i pavens arbeidsværelse i Vatikanets tredje etasje, har han nå ombyttet med et annet lys som aldri mer kan slukne, evighetens forklarende lys.

Han vil ikke ha noe monument over sin grav. Men han selv har satt seg et monument ved sitt liv i kjærlighet og utrettelig arbeid i menneskehetens tjeneste og ved sine vektige taler og rundskriv som med

Fra requiemmessen i St. Olavs kirke.

fagkunnskap omhandler nær sagt alle domener som den menneskelige fornuft kan utgrunne.

Og vi må reise ham et monument i våre hjerter i det vi følger det eksempel han har gitt oss på rettferd, kjærlighet og troskap mot de helligste idealer. Også vi må holde troens, håpets og kjærlighetens lampe brennende i oss og la den skinne for våre medmennesker til vi går inn i det lys som aldri mer kan slukne. Det er vår hellige fars siste formaning til oss alle.

Herre, gi din tjener Pius den evige hvile
og la det evige lys skinne for ham. Amen.

Sørgehøytideligheten i St. Olavs kirke var lagt til onsdag 15. oktober kl. 12.00. Kirkens kor bar sorgens enkle preg med bare brennende kjerter på alteret og ved katafalken forrest i midtskipet. På katafalkens sorte klede med korssymbolet sto bare tiaraen, Pavens høytideligste insignium med den fiolette stola, symbolet for hans verdighet som biskop av Rom. Foran katafalken sås det korsformede nøkkelemblem fra det pavelige hyrdenvåpen, og omkring katafalken sto hvite blomster i ranke glassvaser. Midtgangen var belagt med rød løper, og foran til venstre for katafalken var plasert stolen for H.M. Kongens representant. Æren for det vakre arrangement tilkommer alene St. Antonius-søstrene i Bispegården, som også hadde utført de pavelige insignier, tiaraen og nøkkelmotivet — symbolet på Kristi jordiske stedfortreders særlige makt, gitt til Peter, den første pave, og til hans etterfølgere for å løse og binde sine anbetrodde fra synd og skyld.

Kirkedøren ble åpnet kl. 11.30, og i løpet av få minutter var de ureserverte plasser besatt, på de forreste sidebenker satt de katolske elever ved St. Sunniva skole, mens medlemmene av St. Olavskirkens syndikat hadde plass på epistelsiden like bak medlemmene av det diplo-

matiske korps, som møtte opp in corpore med den fungerende doyen, Italias ambassadør dr. Paolo Vita-Finzi og de diplomatiske sjefer i spissen. På evangeliesiden, bak hoffsjefer, satt representanter for de norske sivile og militære myndigheter, hvorav vi kan nevne utenriksråd, ambassadør R. B. Skylstad og protokollsjeff Christian Mohr fra Utenriksdepartementet, sjeff for forsvarsstaben generaløyntant Bjarne Øen, Oslos ordfører disponent Rolf Stranger, Akershus kommandant oberst Leif Sunde og frue, politimester Sigurd Skalmerud og frue og en rekke innbudte privatpersoner.

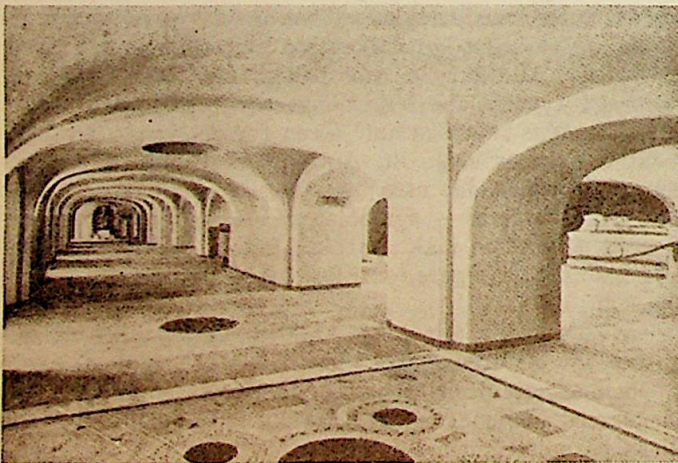
Presis kl. 12 ankom H.M. Kongens representant, hoffsjeff Ingv. Smith-Kielland som ble mottatt ved kirkedøren av bispedømmets sekretær pastor Ivar Hansteen Knudsen og soussjeff Axel Moltke-Hansen ved Utenriksdepartementets protokolltjeneste, og ledsaget til sin plass. Forøvrig var menn fra menigheten behjelpelig med plaseringen av de innbudte, og ordningen var lagt slik an at alle fra menighetene i Oslo som hadde funnet anledning til å møte frem, fikk følge den hellige handling fra god plass. Ordenssøstre var rikelig representert, og det skal i den forbindelse også nevnes at søstre ved St. Josephs Institutt på kort varsel hadde fått ferdig en stensilert oversettelse til engelsk av Biskopens preken, som de mange utenlandske tilstedeværende fant utlagt på sine plasser.

Requimhøymessen ble celebrert av Hans Høyærverdighet Biskopen, med sogneprest F. J. Fishedick som assisterende prest, og sogneprestene P. Bzdyl og A. Casticum som henholdsvis diakon og subdiakon. Seremonimester var pastor Lars P. Messel, assistert av stud. theol. Fredrik W. Elvedahl. Korgutter var elever fra St. Sunniva skole.

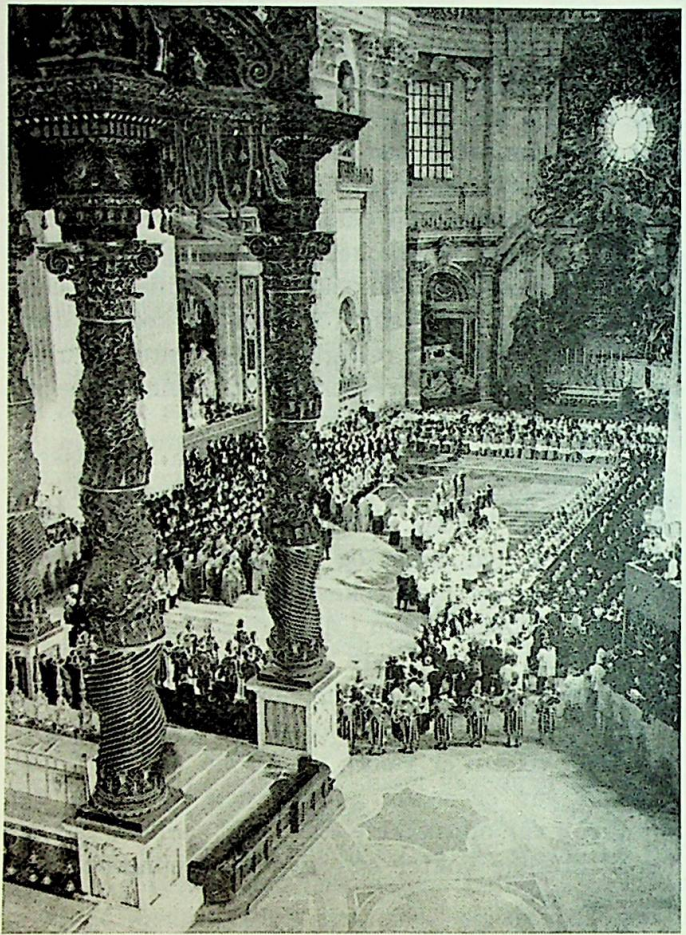
Sørgehøytideligheten ble innledet med Handl's «*Ecce quomodo moritur justus*» (Se, slik dør den rettferdige), sunget av kirkekor, som ble ledet av pastor A. Hoeck og med Rolf Østbye ved orglet. Så fulgte de vanlige gregorianske requiem-partier, og etter forvandlingen Palestrinas skjønne «*O bone Jesu, miserere nobis*» (Gode Jesus, miskunn deg over oss).

Etter messen holdt biskopen sørgetalen, som er gjengitt foran, hvorefter han meddelte absolusjonen ved katafalken — et gripende høydepunkt i høytideligheten, alle stående med senkede hoder i ærbødig deltagelse i Kirkens liturgiske bønn for Pave Pius XII's sjelefred.

Krypten under Peterskirken slik den ser ut idag etter de senere års arkeologiske utgravninger og restaurasjoner. Her er Pave Pius XII's kiste foreløbig plassert ved siden av den hl. Pius X, der en sarkofag senere vil gjemme hans jordiske levninger.

Bisettelsen i St. Peterskirken

Fra bisettelsen i Peterskirken. I forgrunnen Berninis mektige baldakin over pavealteret, i bakgrunnen Petersalteret, der rekken av kardinalene følger bisettelses-seremonien i midtfeltet, som danner kirkens kor.

Pave Pius XII ble bisatt i St. Peterskirken mandag 13. oktober kl. 16. Etter en sørgehøytidelighet som varte i halvannen time, ble den tredobbelte kiste med den avdødes jordiske levninger senket ned i krypten under kirken, hvor han ble stedt til hvile ved siden av de 143 tidligere paver som også er begravet der.

Bare kardinalene, Pavens nærmeste slektninger, kirkelige personer og diplomater akkreditert til Vatikanet, samt medlemmer av pavens hoff og et antall spesielt innbudte var til stede.

Begravelsen fant sted under utfoldelsen av det tradisjonelle, enkle seremonielle, hvori inngår en opplesning på latin av den døde paves personalia og viktigste embets-handlinger under hans 19-årige pontifikat. Kort etter klokken 16 ble Pius's legeme løftet ned fra katafalken hvor det hadde ligget siden lørdag morgen. Begravelsesritualet ble bivånet av nesten tyve medlemmer av kardinalkollegiet, ledet av den nyutnevnte kamerlengo, kardinal Aloisi Masella. Den døde pave ble båret frem i St. Peterskirkens kor av de samme menn hadde båret ham på den pavelige bærestol ved særlige høytider. Seks av Pavens adelsgarde med dragne klinger gikk ved siden av, mens sveitsergarden gikk foran med sine blinkende helebarder.

Etterat absolusjonen var lest over den døde, ble legemet lagt i en sedertre kiste. I kisten ble videre lagt en lang skrevet beretning om Pius XII's liv, og alle pave-

Pave Pius XII har sendt ut 40 ENCYKLIKAER!

PAVE PIUS XII har i løpet av sitt 19-årige pontifikat publisert ikke mindre enn 40 encyklikaer eller rundskriv, som både i omfang og innhold utgjør noe helt enestående i pavedømmets historie. Vi gjengir her titlene og de emner som behandles:

1. *Summi Pontificatus* (20. okt. 1939) — i anledning av sin tronbestigelse og der han konfronterer de moderne villfarelser med de guddommelige rettsanvisninger og kjærlighetens lov.
2. *Sertum laetitiae* (1. nov. 1939) — til 150-års jubileet for opprettelsen av det katolske hierarki i U.S.A.
3. *Saeculo exeunte octavo* (13. juni 1940) — til 800-års jubileet for Portugals uavhengighet og utviklingen av landets misjonsvirksomhet.
4. *Mystici corporis Christi* (29. juni 1943) — om Kristi mystiske legem.
5. *Divino afflante Spiritu* (30. sept. 1943) — om bibelske studier.
6. *Orientalis Ecclesiae* (9. april 1944) — til 1500-års minnet om den hellige Kyrill av Aleksandrias død.
7. *Communium interpres* (15. april 1945) — om offentlig bønn for freden.
8. *Orientales omnes Ecclesias* (23. des. 1945) — til 350-års jubileet for den ruthenske kirkes gjenforening med Roma.
9. *Quemadmodum* (6. jan. 1946) — om de forlatte barn i det krigsherjede Europa.
10. *Fulgens radiatur* (21. mars 1947) — til 1500-års minnet om den hl. Benedikt av Nursias hød.
11. *Mediator Dei* (21. mars 1947) — et grunnleggende dokument om Kirkens liturgi.
12. *Optatissima pax* (18. des. 1947) — om freden mellom de sosiale klasser og mellom nasjonene.
13. *Auspicia quaedam* (1. mai 1948) — om verdensfreden og løsning av Palestinaspørsmålet.
14. *In multiplicibus curis* (20. okt. 1948) — om en frekelig ordning av Palestina.

statens mynter og medaljer som var preget i hans tid ble lagt i kisten ved hans føtter. Deretter ble lokket satt på plass, mens et kor i det Sixtinske kapell fylte den mektige kirke med sine toner.

Så ble kisten plasert i en nesten 400 kilo tung blykiste, som igjen ble lagt i en almetrekiste. Denne tredobbelte kiste ble så langsomt firet ned i krypten.

Egentlig handlet det seg her bare om en foreløbig begravelse, idet det senere vil bli laget en spesiell sarkofag for Pius XII i nærheten av de grotter som for noen år siden ble oppdaget under Peterskirken. Over grotten er det bygget et spesielt kapell som Paven selv innviet for 8 år siden.

Etter bisettelsen den 13. oktober fulgte de daglige requimmesser ved Petersalteret i nærvær av kardinalene og den øvrige geistlighet med veldig tilstrømning av ordensøstre og legfolk. Den siste og niende sørgehøytidelighet, som også er den høytideligste, finner sted i Peterskirken søndag 19. oktober.

15. *Redemptoris nostri* (15. april 1949) — om de hellige steder i Palestina.
16. *Anni Sacri* (12. mars 1950) — om hovedmeningen med Det hellige år 1950: fornyelse av de kristne seder og fremme av mellomfolkelig enhet og fordragelse.
17. *Summi maeroris* (19. juli 1950) — om betingelsene for en varig fred.
18. *Humani generis* (12. aug. 1950) — om bestemte falske strømninger som truer med å ødelegge grunnvoldene i den kristne lære.
19. *Mirabile illud* (6. des. 1950) — om et nytt bønnens korstog for verdensfreden.
20. *Evangelii praecones* (2. juni 1951) — om Kirkens misjonsvirksomhet.
21. *Sempiternus Rex Christus* (8. sept. 1951) — til 1500-års feiringen av kirkemøtet i Chalcedon.
22. *Ingruentium malorum* (15. sept. 1951) — en belæring om rosenkransbønnen og en henstilling om å be den i familiens midte for å oppnå fred.
23. *Orientales Ecclesias* (15. des. 1952) — om de prøvelser som Østens kirker gjennomgår.
24. *Doctor mellifluus* (24. mai 1953) — til 800-års minnet om den hl. Bernhard av Clairvaux' død.
25. *Fulgens corona gloriae* (8. sept. 1953) — forordning av det marianske år 1954 i anledning av hundreårsminnet om dogmeerklæringen «Marias uplettede unnfangelse».
26. *Sacra virginitas* (25. mars 1954) — om den Gudinnviede jomfruelighet.
27. *Ecclesiae fastos* (5. juni 1954) — til biskopene i Storbritannia, Tyskland, Østerrike, Frankrike, Belgia og Holland i anledning av 800-års minnet for den hl. Bonifacius' død.
28. *Ad Coeli Reginam* (11. okt. 1954) — om Marias universale dronningverdighet.
29. *Ad Sinarum gentem* (7. okt. 1954) — til hierarkiet og de troende i China.
30. *Musicae Sacrae disciplina* (25. des. 1955) — rettingslinjer for kirkemusikken.
31. *Haurietis Aquas in gaudio* (15. mai 1956) — om dyrkelsen av Jesu hellige hjerte.
32. *Luctuosissimi eventus* (28. okt. 1956) — om de tragiske hendinger i Ungarn.
33. *Laetamur admodum* (1. nov. 1956) — om hendingene i Midt-Østen.
34. *Datis nuperrime* (5. nov. 1956) — om de nye hendinger i Ungarn.
35. *Fidei donum* (21. april 1957) — om de katolske misjoners stilling, særlig i Afrika.
36. *Invicti athletae Christi* (16. mai 1957) — til 300-års minnet om den hl. Andreas Bobolas død.
37. *Le Pèlerinage de Lourdes* (2. juli 1957) — til 100-års feiringen av åpenbaringene i Lourdes.
38. *Miranda prorsus* (8. sept. 1957) — om filmens, radioens og televisjonens rette misjon.
39. *Meminisse juvat* (14. juli 1958) — forordninger av bønner under novenen før festen for Marias opptagelse.
40. *Ad apostolorum principis* (29. juni 1958) — om de hårde prøvelser for Kirken i China.

Kardinalkollegiet i dag

KARDINALKOLLEGIET består av tre ordensgrupper: kardinal-biskoper, kardinal-prester og kardinal-diaconer, og utgjør idag tilsammen 55 medlemmer.

Inndelingen har en gammel opprinnelse, idet den refererer seg til biskopene for de 7 små kirkedistrikter omkring Rom, de ledende presteembeter i selve det romerske bispedømme og diaconene som ledet de kirkelige velferdssentra i byen.

Kardinal-biskoper er ennå idag biskopene for de 7 mindre bispedømmer omkring Rom (Ostia, Albano, Frascati, Palestrina, Porto-Santa Rufina, Sabina, Poggio-Mirteto og Velletri). Når det idag bare gis 6 kardinal-biskoper, kommer det av at den eldste av kardinal-biskopene skal bekle Ostia-bispetet. Da dette sist ble ledig, tilfalt det i 1951 den eldste av kardinal-biskopene, den franskfødte Eugène Tisserant, som imidlertid allerede var biskop av Porto-Santa Rufina.

Vi gjengir nedenfor den fullstendige liste over dagens medlemmer av det samlede kardinalkollegium.

KARDINAL-BISKOPER

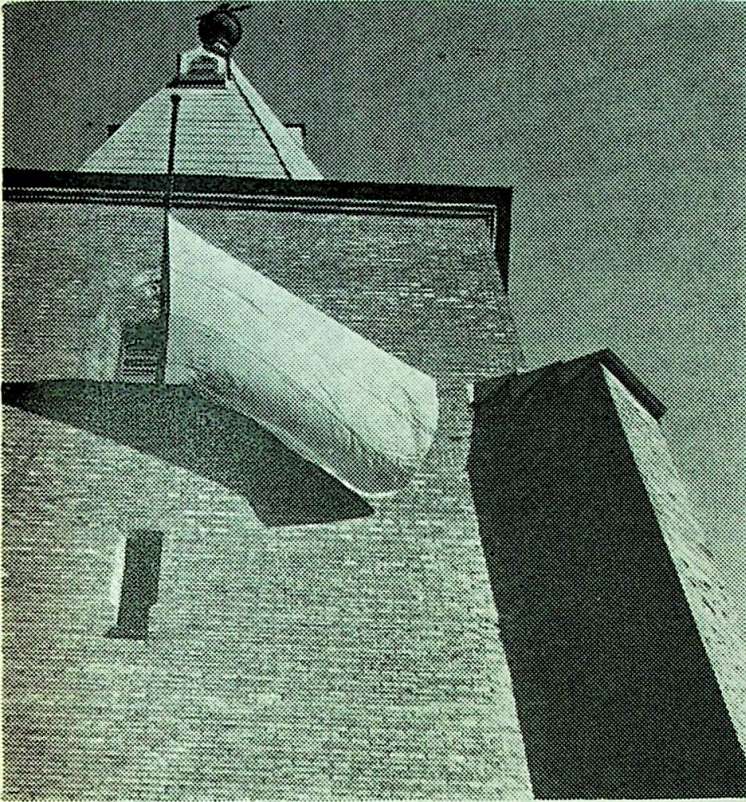
1. *Eugène TISSERANT*, Roma, dekan for kardinalkollegiet, biskop av Ostia og Porto-Santa Rufina, sekretær for Den orientalske kongregasjon, prefekt for Seremonikongregasjonen, bibliotekar og arkivar for Den katolske kirke. Født 1884, kreert av Pius XI 15. juni 1936.
2. *Clemente MICARA*, Roma, biskop av Velletri, pavens vikar i bispedømmet Roma. Født 1879, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
3. *Giuseppe PIZZARDO*, Roma, biskop av Albano, prefekt for Kongregasjonen for seminarier og universiteter. Født 1877, kreert av Pius XI 13. desember 1937.
4. *Benedetto Aloisi MASELLA*, Roma, biskop av Palestrina, erkeprest ved Laterankirken, prefekt for Sakramentskongregasjonen. Født 1879, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
5. *Federico TEDESCHINI*, Roma, biskop av Frascati, erkeprest ved St. Peterskirken, pavens seglbevarer. Født 1873, kreert *in pectore* (dvs. uten offentliggjørelse) av Pius XI 13. mars 1933, offentliggjort 16. desember 1935.
6. *Marcello MIMMI*, Roma, biskop av Sabina og Poggio-Mirteto, sekretær for Konsistorialkongregasjonen. Født 1882, kreert av Pius XII 12. januar 1953.

KARDINAL-PRESTER

1. *Joseph-Ernest VAN ROEY*, erkebiskop av Malines, Belgia, Født 1874, kreert av Pius XI 20. juni 1927.
2. *Manuel-Conçalves CEREJEIRA*, patriark av Lisboa, Portugal. Født 1888, kreert av Pius XI 16. desember 1929.
3. *Achille LIÉNARD*, biskop av Lille, Frankrike. Født 1884, kreert av Pius XI 30. juni 1930.
4. *Pietro FUMASONI-BIONDI*, Roma, prefekt for Propagandakongregasjonen. Født 1872, kreert av Pius XI 13. mars 1933.
5. *Maurilio FOSSATI*, erkebiskop av Torino, Italia. Født 1876, kreert av Pius XI 13. mars 1933.
6. *Elia DALLA COSTA*, erkebiskop av Firenze, Italia. Født 1872, kreert av Pius XI 13. mars 1933.

7. *Ignatius-Gabriel TAPPOUNI*, syrisk patriark av Antiokia. Født 1879, kreert av Pius XI 16. desember 1935.
8. *Jácome Luis COPELLO*, erkebiskop av Buenos Aires, Argentina. Født 1880, kreert av Pius XI 16. desember 1935.
9. *Pierre GERLIER*, erkebiskop av Lyon, Frankrike. Født 1880, kreert av Pius XI 13. desember 1937.
10. *Gregorius Petrus XV AGAGIANIAN*, Roma, pro-prefekt for Propagandakongregasjonen. Født 1895, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
11. *Edward MOONEY*, erkebiskop av Detroit, U.S.A. Født 1882, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
12. *James-Charles MC GUIGAN*, erkebiskop av Toronto, Canada. Født 1894, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
13. *Clément-Emile ROQUES*, erkebiskop av Rennes, Frankrike. Født 1880, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
14. *Carlos-Carmelo DE VASCONCELLOS MOTTA*, erkebiskop av St. Pablo, Brasil. Født 1890, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
15. *Norman-Thomas GILROY*, erkebiskop av Sydney, Australia. Født 1896, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
16. *Francis SPELLMAN*, erkebiskop av New York. Født 1889, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
17. *José-Maria CARO RODRIGUEZ*, erkebiskop av Santiago i Chile. Født 1866, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
18. *Théodose-Clément DE GOUVEIA*, erkebiskop av Lorenzo Marques, Afrika. Født 1889, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
19. *Jácome DE BARROS CAMARA*, erkebiskop av Rio-de-Janeiro, Brasil. Født 1894, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
20. *Enrique PIA Y DENIEL*, erkebiskop av Toledo, Spania. Født 1876, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
21. *Manuel ARTEAGA Y BETANCOURT*, erkebiskop av Habana, Cuba. Født 1879, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
22. *Joseph FRINGS*, erkebiskop av Köln, Tyskland. Født 1887, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
23. *Joseph MINDSZENTY*, erkebiskop av Esztergom, Ungarn. Født 1892, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
24. *Ernesto RUFFINI*, erkebiskop av Palermo, Italia. Født 1888, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
25. *Antonio CAGGIANO*, biskop av Rosario, Argentina. Født 1889, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
26. *Thomas TIEN KEN-SIN*, erkebiskop av Peking, China. Født 1890, kreert av Pius XII 18. februar 1946.
27. *Celso COSTANTINI*, Roma, Kirkens kansler. Født 1876, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
28. *Agustín ALVARO DA SILVA*, erkebiskop av Bahia, Brasil. Født 1876, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
29. *Gaetano CICOGNANI*, Roma, prefekt for Rituskongregasjonen, pro-prefekt for Signaturtribunalet. Født 1881, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
30. *Angelo-Giuseppe RONCALLI*, patriark av Venezia, Italia. Født 1881, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
31. *Valerio VALERI*, Roma, prefekt for Ordenskongregasjonen. Født 1883, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
32. *Pietro CIRIACI*, Roma, prefekt for Konciliekongre-

TIL PRESTESKAPET OG ØVRIGE TROENDE, I
OSLO KATOLSKE BISPEDØMME, HILSEN
OG VELSIGNELSE I HERREN

Kirkeflagget i gull og hvitt vaiet på halv stang i tårnet på
St. Olavs kirke i Oslo da sørgebudskapet kom.

Det triste budskap om vår Hellige Fars død fyller oss alle med dyp sorg. Vi er jo alle klar over hvor stort et tap det er for Kristi Kirke, ja for hele menneskeheten og hver enkelt av oss.

Det er da også en hellig plikt for oss alle å vise ham vår takk idet vi forener oss i bønn for hans sjelero og hedrer hans minne.

Og så må vi også be at Gud må gi ham en verdig etterfølger som kan gå i hans fotspor og føre videre hans verk for sjelenes frelse og verdens fred.

Derfor forordner vi:

1. At prestene fra mottagelsen av dette skriv til og med dagen for bisettelsen i alle messer ber orasjonen *pro defuncto Summo Pontifice* — pro re gravi. — Dessuten skal i samme tidsrom kirkeklokkene kime i ett kvarter i tilslutning til Angelus-bønnen om middagen.

2. At det i alle sognekirker holdes en høytidelig requiemmesse med minnetale over den kjære avdøde, og de troende oppfordres inntrengende til — alle som en — å ta del i denne sørgegdustjeneste.

3. At prestene fra og med dagen etter bisettelsen til den nye pave er valgt i alle messer ber orasjonen *pro eligendo Summo Pontifice* — pro re gravi.

4. At det første søndag etter valget av ny pave og på selve kroningsdagen i alle offentlige kirker og kapeller synges Te Deum med orasjonen pro Summo Pontifice.

Gitt i Oslo 9. oktober 1958.

† Jac. Mangers,
biskop.

- gasjonen. Født 1885, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
33. Maurice FELTIN, erkebiskop av Paris. Født 1883, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 34. Carlos-Maria DE LA TORRE, erkebiskop av Quito, Ekvador. Født 1873, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 35. Louis STEPINAC, erkebiskop av Zagreb, Jugoslavia. Født 1898, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 36. Georges GRENTE, erkebiskop, biskop av Le Mans, Frankrike. Født 1872, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 37. Giuseppe SIRI, erkebiskop av Genova, Italia. Født 1906, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 38. John D'ALTON, erkebiskop av Armagh, Irland. Født 1882, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 39. James-Francis MC INTYRE, erkebiskop av Los Angeles, U.S.A. Født 1886, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 40. Giacomo LERCARO, erkebiskop av Bologna, Italia. Født 1891, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 41. Stefan WYSZYNSKI, erkebiskop av Gniezno og Warszawa, Polen. Født 1901, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 42. Benjamín DE ARRIBA Y CASTRO, erkebiskop av Tarragona, Spania. Født 1886, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 43. Fernando QUIROGA Y PALACIOS, erkebiskop av S. Jácome de Compostella, Spania. Født 1900, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 44. Paul Emile LÉGER, erkebiskop av Montreal, Canada. Født 1904, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 45. Crisanto LUQUE, erkebiskop av Bogota, Columbia. Født 1889, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 46. Valerian GRACIAS, erkebiskop av Bombay, India. Født 1900, kreert av Pius XII 12. januar 1953.
 47. Joseph WENDEL, erkebiskop av München og Freising, Tyskland. Født 1901, kreert av Pius XII 12. januar 1953.

KARDINAL-DIAKONER

1. Nicola CANALI, Roma, dekan, Kirkens storpenitensier. Født 1874, kreert av Pius XI 16. desember 1935.
2. Alfredo OTTAVIANI, Roma, pro-sekretær for Det hellige officium. Født 1890, kreert av Pius XII 12. januar 1953.

Kardinal Masella Kirkens midlertidige forvalter

Kardinalene som var samlet i Rom på Pavens dødsdag tok de nødvendige foranstaltninger m.h.t. Kirkens ledelse inntil valget av ny pave. Til camerlengo, dvs. midlertidig ivaretager av Kirkens administrasjon, ble utpekt kardinal Benedetto Aloisi Masella, biskop av Palestrina og prefekt for Sakramentskongregasjonen. Kardinal Masella var før sin promosjon til purpurverdigheten i 1946 apostolisk nuntius i Brasil.

KONKLAVET

Hvordan en ny pave blir valgt

Pavedømmet bygger på den bibelhistoriske kjensgjerning at Kristus før sin himmelfart utpekte og innsatte apostelen Peter som Kirkens overhode, og videre på den apostoliske lære, at han og de rettmessig valgte etterfølgere på Petri stol skulle være Kristi synlige stedfortredere på jorden i ledelsen av den universale Kirke, like til Herrens gjenkomst. Peter var som kjent først biskop av Antiokia, men kom senere til Rom og led martyrdøden der som Roms første biskop og som biskopenes biskop, med primat over hele Kirken. Det er siden blitt hans etterfølgere nettopp på Roms bispestol som har innehatt primat-verdigheten, og hele paverikken, i alt 261 (de såkalte motpaver selvfølgelig ikke medregnet) er en uavbrutt linje like fra Peter til Pius XII, hvis etterfølger nå står for valg.

«I DE FØRSTE ARHUNDRE var kirkeordningen at pavevalget ble foretatt av den romerske klerus og nabobiskopene i samråd med det romerske folk. Nabobiskopene meddelte også den nye pave bispevielsen, dersom han ikke på forhånd var biskop. Selve paveverdigheten innebærer ikke noen vielse. Paveembetet er nemlig ikke en spesiell ordinasjons- makt (som meddeles ved den sakramentale håndpåleggelse), men en *jurisdiksjons*makt, og til denne kreves bare et rettmessig valg.

Istedenfor folket, som ble altfor tallrikt til å ta del i valget, trådte senere fremstående legmenn og (etter kirkefreden) også keiseren. Beklageligvis kom de verdslige makthavere mange ganger til å få en altfor stor innflytelse på pavevalget, slik at det i virkeligheten var disse som bestemte hvem som skulle bli pave. Da de geistlige velgere for fredens skyld godkjente de kandidater den verdslige myndighet utpekte, var de paver som ble valgt på denne måten likevel rettmessige.» For som nevnt blir pavene innsatt ved valg og ikke ved vielse.

«For mest mulig å sikre pavevalget mot innblanding fra statsmyndighetenes side, utstedte pave Nikolas II (1059) et dekret som bestemte at bare medlemmene av kardinalkollegiet hadde rett til å velge paven. Keiser Henrik IV og hans etterfølgere skulle visstnok ha stadfestelsesretten, men bare for så vidt Den hellige stol (Vatikanet) ville tilkjenne den personlig. Denne stadfestelsesrett, som skulle beskytte pavevalget mot innblanding fra de romerske adelspartiers side, er senere blitt helt inndratt.» (J. van der Burg: «Pavedømmet», Oslo 1946.)

Den lov som i dag råder ved pavevalg hviler vesentlig på en konstitusjon promulgert av pave Gregor X i 1274. Den tar utgangspunktet i den skade som tilføres Kirken når dens høyeste embete forblir ledig lenger enn forsvarlig og nødvendig. Intervallet mellom forgjengeren Klemens IV's død og valget av Gregor X hadde vart i ikke mindre enn 2 år, 2 måneder og 9 dager! Gregor innså at et minimum av tid måtte medgå til valg av ny pave for å unndra valgforsamlingen press og intriger utenfra. Det er fra Gregors tid man har den betegnelsen som ennå i dag brukes om stedet og formen for pavevalget, nemlig *Konklave*

Den pavelige hvite drakt henger parat i tre størrelser, samt den hermelinkantede dyprøde skulderkappen og den purpurøde hatt.

KONKLAVET er en sammenhengende rekke av rom, enkle appartementer, der valgforsamlingen, kardinalene, bor hver for seg uten noen forbindelse utenfra, hverken muntlig eller skriftlig, så lenge konklavet varer. De har dog rett til å ta med seg en sekretar og en tjener, i sykdomstilfelle opptil to. De mottar sin mat gjennom et vindusarrangement, da ingen uvedkommende har adgang. I pave Gregors konstitusjoner lyder sogar reglementet at når konklavet har vart i tre dager uten resultat, blir ernæringen progressivt minket for hver dag videre, og så lenge pavestolen står ledig (Sede vacante), mottar kardinalene ingen kirkelig gasje, men må avgi den til den nye pave til disposisjon for Kirken. En slik strenghet kommer selvfølgelig ikke på tale i våre dager. Den katolske kirke står sterk og uavhengig og med en åndelig styrke og suverenitet som gjør at valgene på dens overhode kan gjennomføres med indre frihet og med ytterverdens respekt for konklavets opphøyethet over verdslige faktorer og aspirasjoner. Men det lukkede konklav med kardinalenes underbringelse i klosterlig enkelthet og stillhet er opprettholdt, og seremoniellet er fremdeles sterkt preget av Kirkens ærverdige tradisjoner.

Uten her å komme videre inn på hva som skiller de någjeldende regler for pavevalg fra Gregor X.s konstitusjon, skal her kort og godt bare nevnes at valget i dag reguleres av bestemmelsen i Kirkens lovbok, Codex Juris Canonici, Canon 160, som viser til den av pave Pius X i 1904 promulgerte «Vacante Sede Apostolica» (Under den Apostoliske Stols ledighet).

Valgstedet er normalt Rom, og særlige bestemmelser herom kommer til bare i det tilfelle paven er død utenfor Rom. Konklavet blir sammenkalt på den 16de, henholdsvis — etter kardinalkollegiets beslutning — 18de eller 19de dagen etter pavens død. Dermed skulle ingen kardinal av befordringsmessige grunner i moderne tid ha noen vanskelighet med å nå frem for døren lukkes for konklavet. Valgberettiget er alle de nærværende kardinaler, også de som ennå ikke måtte være høytidelig opptratt i kardinalkollegiet, som når det er fulltallig, teller 70 medlemmer. De strømmer som regel i god tid fra de

forskjellige land og kontinenter til Rom, der de foreløbig tar opphold utenfor Vatikanets område.

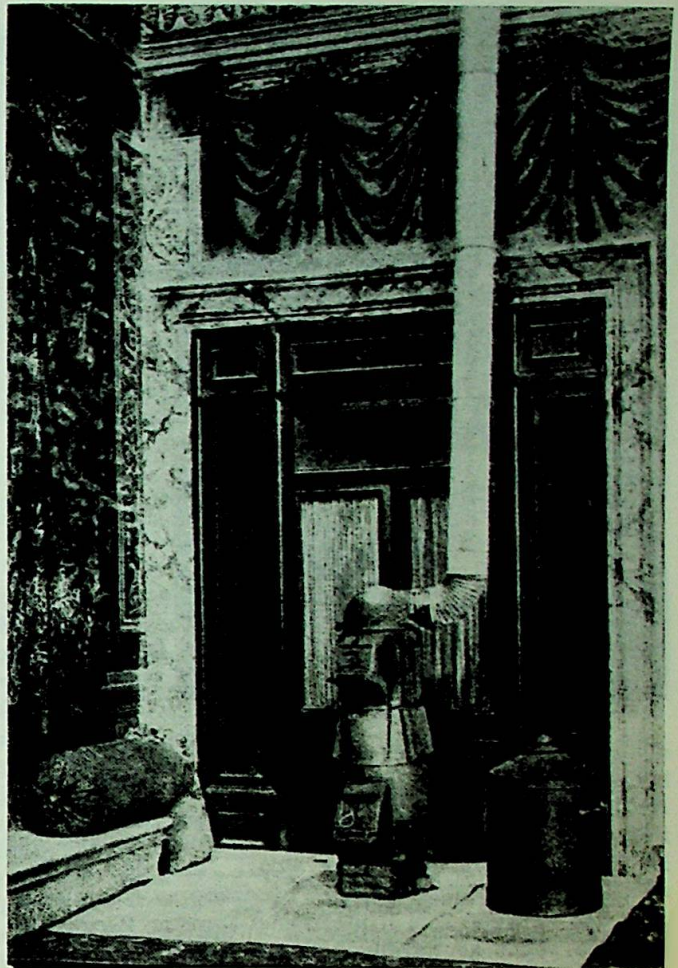
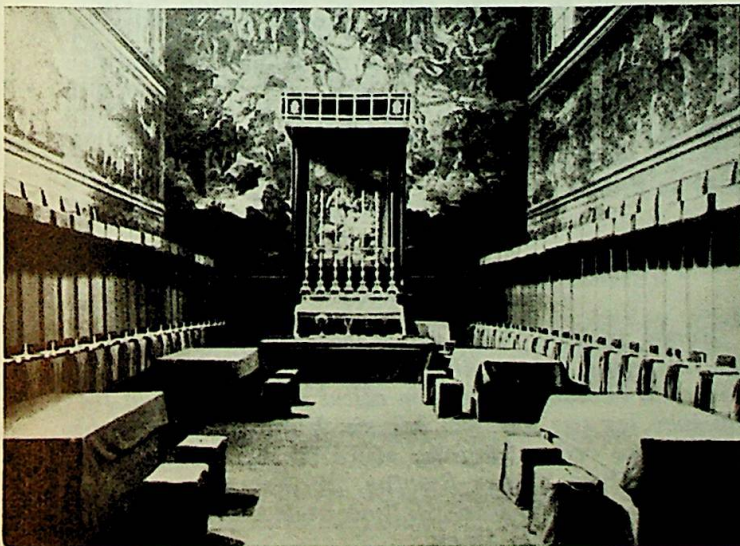
Valgbar er teoretisk hver rettroende mannlig katolikk, unntatt mindreårige og åndssvake. Med hensikt er alle formelle forutsetninger satt til side for at alltid den mest egnede kan bli valgt. Men selvfølgelig må kandidaten oppfylle de betingelser som fordres for mottagelsen av preste- og bispevigselen. Faktisk er imidlertid siden Bonifacius IX (1389) bare *kardinaler* blitt valgt til pave, og siden Klemens VII (1523) bare italienerne. En forskyvning av sammensetningen i kardinalkollegiet har imidlertid funnet sted under pave Pius XII, slik at valget denne gang godt kan falle på en ikke-italiener. I dag teller kollegiet 55 kardinaler fordelt på 24 nasjoner, og italienerne innehar bare 18 plasser.

Noe enestående i pavevalgenes historie er den situasjonen som er oppstått ved fengslingen eller isolasjonen av de tre kardinaler Mindszenty, Ungarn, Wyszynski, Polen og Stepinac, Jugoslavia. Det er høyst usikkert om disse tre betingelsesløst slipper frem til det forestående konklav. Men de er ikke desto mindre valgbare.

Det har vært et meget diskutert spørsmål hvorvidt paven selv kan utpeke sin etterfølger. Det kan han, men kardinalene må i alle fall samle seg om vedkommende i valg. For øvrig kan et valg skje på tre måter: a) ved *quasiinspirasjon*, dvs. når alle umiddelbart og enstemmig utroper en person til pave, m. a. o. ved akklamasjon, b) ved *kompromiss*, dvs. når samtlige velgere overdrar valg-handlingen til et mindre ulike antall, f. eks. tre, fem eller syv av kardinalene med nøye anvisninger av valgforløpet, c) ved *hemmelig stemmeavgivning* med forseglede stemmesedler. Den som får 2/3 av stemmene — uten sin egen — er valgt. I negativt fall, gis ny eller nye omganger. Disse finner sted under konklavets varighet daglig både formiddag og ettermiddag, hver med to valgomganger, inntil resultatet foreligger. Bortsett fra det tilfelle at den foregående pave har utpekt sin etterfølger, kan ingen forslagsliste oppstilles. Hver kardinal skriver uten videre sin kandidats navn på stemmeseddelen. Men det er naturlig at man etterhvert konsentrerer seg om de kandidater som ved opplesningen har fått flest stemmer.

La oss så ta for oss et konklav slik det tegner seg på bakgrunn av det som hitil er sagt. F. eks. det siste som fant sted etter Pius XI.s død 10. febr. 1939. Det hittil enestående ved dette pavevalg var at kardinaler fra

Det Sixtinske kapell forberedt til konklav.

«La sfumata» — røken som forteller folket på Petersplassen om valgomgangens utfall.

alle fem kontinenter tok del, til sammen 62, og samtidig var det et av de aller korteste i historien.

Den 1. mars samler kardinalene seg i Cappella Paolina for å overvære messen til Den hellige ånd. De bærer ikke purpuren, men soutaner av fiolett ull, som tegn på sorg over den avdøde pave; utenpå enkle korsjorter av lett lin samt skulderkappe av hermelin med fiolette silkekantener. Sekretæren for «Breve til fyrstene» (en seksjon av Det pavelige statssekretariat) leser i tilslutning til innledningsmessen valgritualet og understreker valget av Kirkens øverste leder som noe som alltid har vært av største viktighet, men hvis utfall blir ennå mer bestemmende i en tid som vår med så mange gjennomgripende omveltninger, motstridende strømninger og en faretruende materialistisk infiltrering i de dominerende livssyn.

Etter messen i Capella Paolina går så kardinalene med korsbæreren i spissen to og to i prosesjon til Det sixtinske kapell, der avstemningen skal finne sted. Kardinalene er ledsaget av sine «conclavister» og hver sin adelsgardist. I dette kunstens berømte tempel, prydet med fresker av kunstnere som Botticelli, Ghirlandaio, Pinturicchio, Rosselli og Perugino og med Michelangelos gedigne takdekorasjoner og Dommedagsbildet på fondveggen, møter man for anledningen et nytt syn: Langs de to sidevegger som ellers i nedre felt viser Rafaels fresco-tapeter, er reist en rad av tronstoler under baldakiner av fiolett klede. På alteret i fonden står bare syv ranke lysestaker og et krusifiks, og over ruver en vid, men enkel baldakin. Kardinalene inntar sine plasser på hver sin tronstol. Eds-

En for en går kardinalene frem og beviser sin hengivenhet overfor den nyvalgte pave Pius XII (1939).

avleggelsen finner sted etter et høytidelig seremoniell, hvoretter kardinalene igjen vender tilbake til sine rom. Nå bes alle som har fått overvære prosessjonen og edfestingen om å trekke seg tilbake. Konklavområdet blir høytidelig og forskriftsmessig avlåst, først de tre indre avdelinger av kardinal Pacelli i egenskap av camerlengo, d. e. den kardinal som i interregnet forestår Kirkens ledelse på vegne av kardinalkollegiet. Døren som ytterst skiller konklavet fra omverdenen blir så låst av konklavets marskalk, prins Lodovico Chigi Albani della Rovere. Innenfor befinner nå bare kardinalene og konklavistene seg, samt det øvrige personale knyttet til avviklingen, i alt 270 personer. — Mer skjer ikke i dag.

Som nevnt foregår selve avstemningene i Capella Sistina. Her er bare kardinalene og noen ytterst få personer som skal overvåke at alt går forskriftsmessig for seg, tilstede. Intet tør sive ut fra denne tause valgforsamling, og denne taushetsforpliktelsen er absolutt for alle. Det er kun en lett røkdott fra et slankt skorsteinsrør som får lov å røpe noe av valgets gang. Og hvordan det? Jo, det er slik at stemmesedlene etter hver opptelling blir lagt i en liten ovn som er montert i et av kapellets hjørner. Er valget negativt, dvs. hvis tilstrekkelig flertall ikke er nådd, så settes våt halm til ilden sammen med stemmesedlene, og en svart røk bærer budskapet ut til folkemassen på Petersplassen om valgomgangens negative utfall. I positivt fall brukes tørr halm, og en lett hvit røk forkynner at nå er paven valgt. Ennå vet man ikke hvem der ute på plassen, og gjetningen, som heller ikke har manglet før konklavet, går livlig.

Vel heter det at den som trer inn i konklavet som pave, kommer ut igjen som kardinal. Men denne siste gang, mars 1939, syntes mer enn noen gang én mann å være hele folkets mann: kardinal Eugenio Pacelli, den tidligere paves kardinalstatssekretær, romer av fødsel og adelsmann av byrd, from, lærd og klok, vidt befaren dessuten som kirkelig diplomat. Faktisk kom da også den hvite røken til syne alt etter første dobbeltomgang den 2. mars om formiddagen. Men før jubelen på Petersplassen hadde fått lagt seg etter dette oppsiktsvekkende tegn på spontan

samstemmighet blant de velgende kardinaler, gikk røyken over i svart. Hva var skjedd? Ryktene vil senere vite at kardinal Pacelli allerede hadde fått stemmeflertall, men hadde bedt om henstand.

Om ettermiddagen kl. 17.30 steg atter røyken opp over taket på Capella Sistina, og den var enstonig hvit! Tvilte noen på utfallet? Oppe i det ærverdige tempel ble baldakinene over tronstolene senket, alle uten én: Under denne satt den nyvalgte pave, og hans navn var Eugenio Pacelli. Konklavets sekretær retter ham spørsmålet om han er villig til å bestige Petri stol. Kardinal Pacelli svarer beveget, men fast sitt «Accipio in crucem — jeg aksepterer det som et kors», og på et nytt spørsmål meddeler han sitt navn som pave. Så føres han til et spesielt rom, der han skifter sitt kardinalskrud med den hvite, enkle pave-drakt. På ny begir han seg til Capella Sistina og føres til tronstolen som er blitt plasert foran alteret. Imens har kardinalene iført seg purpuret med det lange, praktfulle slep. En for en går de frem for den nyvalgte pave og beviser ham sin lydighet og hengivenhet.

Etter endt seremoni ifører paven seg den dyprøde hermelinkantede skulderkappe og stolaen, men inntil kroningen ti dager senere bærer han kun den hvite kalott på sitt hode, ikke tiaraen, den tredobbelte kronen, paves høyeste og høytideligste insignium. Fulgt av kardinalene og konklavets fremste personale begir paven seg til Peterskirkens store loggia, der et teppe er hengt ut over gelenderet som tegn på hans ankomst. Før han trer frem for folket, kalles til oppmerksomhet, og dekanen for kardinaldiakonene, kardinal Domenico Caccio-Dominioni, kunngjør på latin det budskap som skal utløse en hel verdens spenning: «Jeg meddeler dere et stort gledesbudskap: Vi har igjen en pave... kardinal Eugenio Pacelli... som har tatt navnet Pius.» Jubelen løfter seg orkanaktig fra folkemassen. Den stiger enn mer da den nye Pius, den tolvte i navnerrekken, kommer til syne. Den hvitklede skikkelse løfter sine armer til velsignelsesgesten, «Urbi et orbi», som andektig tas mot av en knelede og lyttende hjord både her ved Kirkens hjerte og overalt hvor hans røst ble båret frem på eterens bølger.

Konklavet for valg av Pius XII's etterfølger åpnes lørdag 25. oktober. Kardinalkollegiet har altså bestemt seg for den minste terminfristen: den 16de dag etter Pavens død. Til leder for konklavet er utnevnt Hans Eksellense monsignore Federico Callori di Vignale som i en årrekke har vært pavelig kammermester, mens prins Sigismondo Chigi della Rovere vil fungere som konklavets marskalk. Valgutfallet vil denne gang bli kunngjort av den 84 årige kardinal Nicola Canali, som idag er dekan for kardinaldiakonene, Kirkens storpenitensier og president for Vatikanstatens pavelige kommisjon. Ham tilfaller også det ærefulle verv å sette tiaraen på den nye paves hode på kroningsdagen.

I. H. K.

Kirkens liturgiske bønn for valg av ny pave

Herre, vi bønnfaller deg i ydmykhet om at du i din uendelige fadergodhet vil gi den hellige romerske Kirke en øverste hyrde som alltid må takkes deg for sin iver for oss, og som for sin hjord alltid må stå høyt i ære ved et gagnlig styre til ditt navns ære: Ved vår Herre Jesus Kristus, din Sønn, som lever og styrer med deg i den Hellige Ånds enhet, Gud fra evighet til evighet. Amen.

KONDOLANSER

Hans Høyærverdighet biskop dr. Mangers sendte på Pavens dødsdag dette telegram til dekanen for kardinalkollegiet, Hans Eminense kardinal Eugéne Tisserant:

Grepet av smerte over vår høyt elskede far Pave Pius XII's bortgang frembærer Oslo Katolske Bispedømmes presteskap og øvrige troende sin inderlige deltagelse med kardinalkollegiet og forener seg i bønn for den kjære avdøde. Jac. Mangers, biskop.

Følgende svartelegram innlöp neste dag til Hans Høyærverdighet:

Kardinalkollegiet takker med samme hengivne følelser som Dere har gitt uttrykk for i Deres sorg over Pave Pius XII's død.

Kardinal Aloisi Masella, camerlengo.

Kong Olav og utenriksminister Lange kondolerer

H.M. Kong Olav sendte dette kondolansetelegram til Hans Eminense, dekanen for kardinalkollegiet, Vatikanbyen:

Jeg ber Deres Eminense motta min oppriktige kondolanse i anledning av Hans Hellighet Pius XII's død. Olav R.

Om formiddagen på Pavens dødsdag avla hoffsjef Ingv. Smith-Kielland en kondolansevisitt hos Hs. Høyærv. biskop Mangers på vegne av Hans Majestet Kongen.

Utenriksminister Halvard Lange har på vegne av den norske regjering sendt dette telegram til Hans Eksellense pro-statssekretæren, Vatikanbyen:

Jeg ber Dem motta den norske regjering's oppriktige kondolanse i anledning av Hans Hellighet Pius XII's død. Halvard Lange, utenriksminister.

Corps diplomatique

En særskilt protokoll var i dagene etter Pavens død utlagt i Biskopens forværelse, der de diplomatiske sjefer, medlemmer av det diplomatiske korps og andre notabiliteter møtte opp og skrev sine navn til varig minne om sin deltagelse i Kirkens sorg over Pave Pius XII's bortgang.

Blant de mange bevis på oppriktig deltagelse i sorgen over Pavens død har Overhyrden for Oslo Katolske Bispedømme bl. a. mottatt personlige kondolanséhilsener fra biskop Johannes Smemo, Oslo, biskop dr. Kristian Schjelderup, Hamar, biskop dr. Bjarne Skard, Tunsberg, mens biskop Karl Marthinussen, Stavanger, uttrykte sin deltagelse gjennom sogneprest G. Hogenes i samme by.

FRA OSLO KATOLSKE BISPEDØMME:

1. Da Allehelgensfest i år faller på en lørdag, skal den høytideligholdes på følgende søndag, 2. november. (Alle sjelers dag feires mandag 3. november.)
2. Kirkekollekten på søndag 2. november tilfaller bladet St. Olav.
3. Søndag 26. oktober, Kristi Konge-fest, vil den nye St. Olavs kirke i Tønsberg bli innviet av Hs. Høyærv. biskopen.

KATOLSK FORUM

DOMINIKANERNES FOREDRAGSAFTENER

Neuberggt. 15, Oslo

Tirsdag 21. oktober kl. 20:

ALGERIE-KRISEN OG DEN KRISTNE SAMVITTIGHET ved pater Albert Raulin.

Begivenhetene i Nord-Afrika står fremdeles i sentrum av verdens oppmerksomhet. Både i Frankrike og i Nord-Afrika har de stillet de kristne — enten de nå var sivile, soldater, politikere eller biskoper og prester — overfor vanskelige og krevende konflikter.

Klar og pålitelig informasjon

Carl Hambro: Frankrike. — H. Aschehoug & CO.

Journalisten og lektoren Carl Hambro har forfattet en bok på 150 sider med mange gode illustrasjoner om Frankrike, — et land han er blitt grundig kjent med både gjennom studier og ved å bo der i årevis. Det har neppe vært noen lett jobb å få frem en ekstrakt av den veldige stoffmengden, her er noen av de mange emner: Byen Paris med dens ulike ansikter, enkelte provinser med deres særpreg, Versailles med et glimt av kongedømmets vanvittige glans, Loiredalens slotter og deres historiske bakgrunn, og sist men ikke minst, våre dagers innviklede politiske forhold. Men Hambro har tydeligvis tilegnet seg franskmennenes ferdigheter i å fremstille en materie velordnet og klart, uten derfor å bli skjematisk og tørr. Boken er kort sagt blitt en ypperlig veiledning for alle som vil stifte bekjentskap med den gamle kulturnasjon.

I kapitlet om «l'esprit français» (som forfatteren passer seg vel for å oversette direkte, men gir en bredere forklaring på), generaliseres det nok noe sterkt i omtalen av ungdommens mangelfulle opplæring i praktisk sunn sans. Folk som ikke kjenner franskmennene — og det er jo dem boken er skrevet for — må få det inntrykk at landets studenter og skoleungdom er utelukkende abstrakt tenkende vesener som står med hengende armer når de møter dagligdagse, nære problemer. Men har man deltatt i deres liv, både i og utenfor skolerom og forelesnings-saler, er man da blitt like imponert av deres forbløffende evne til å fikse gamle biler på landeveien som deres veltrene logiske tankegang både når de skriver og taler. Speiderbevegelse og campingliv er jo nå minst like utbredt der som her i Norden. Overalt ellers sier forfatteren ytterst treffende ting i definisjonen av franskmennene, og hans solide historiske og litterære underbygg gjør lesningen meget underholdende.

En bok om Frankrike må selvsagt ikke mangle et avsnitt om landets viktigste kjennemerker: katedralene. Og det kommer også, og er skrevet med begeistring og forståelse:

«I dag som for åtte hundre år siden finner vi den himmelstrebende gudstro levendegjort i stenens dristige buer, skjønnhetsgleden i glassmalerienes grasiøse flettverk og alvoret i skulpturenes strenge verdighet.»

De utførlige kapitler om den tredje republikks mange eiendommelige krumspring, de politiske partier og det inneværende års begivenheter vil sikkert mange lese med særlig stor interesse. Boken er på det område akkurat den saklige og oversiktlige innføring vi trengte her hjemme nå for lettere å kunne følge med i det franske drama — så skjebnesvangert også for oss.

Kr.

BLIKK på TIDEN

USKREVNE LOVER

■ Det hendte engang i tredveårene. Dengang da Danmark og Norge slåss om retten til Grønland. En illsint og norsk-norsk vestlandsavis skrev biskot og truende at «vil ikke danskane gje oss Grønland friviljug, so tek me det med makt!» Hvortil en ledende københavneravis med yndefull humor på lederplass svarte, at «vil d'Herrer Nordmænd ha' Krig, saa vilde det maaske være bedre om de kom til København. Den danske Marine maa nemlig vælge: Den kan skyde, — eller den kan gaa ud. Men den taaler bestemt ikke begge Dele!»

Det er mer enn en — bokstavelig talt — avvepnende vittighet. Det er en elskverdig påvisning av en av våre nasjonalsynder: At til debatt er det ikke akkurat den lette kårde vi tar med, men oftere den tyngste storslegga vi kan legge hånd på. Og hva verre er: Altfor ofte slår vi over saken og inn mot personen.

Det får Den Norske Forfatterforenings formann Hans Heiberg føle, gjennom et usedvanlig nærgående og uflidd angrep fra en innsender i «Morgenbladet» (29. september), som er meget misfornøyd over hans innledning til en debatt i Det Norske Studentersamfund nylig om «Må vi tro på noe?» At Heibergs saklige standpunkter — en overraskende fantasiløs og snever rasjonalisme — fikk heller slem medfart av de to med-innledeerne, Carl Fredrik Engelstad og Ørnulf Ranheimsæter, og tross iherdige humanetiske redningsforsøk syntes å falle på stengrunn, gjør bare ennå pinligere dette angrep av personlig art. Heibergs med-innledere holdt her ganske anderledes renskårne linjer. Og i et innlegg («Morgenbladet» 4. oktober) minner universitetslektor Gunnar Høst om noen uskrevne lover som fortjente å bli strengere håndhevet:

«En gammel regel sier at man ikke skal blande sammen sak og person. Når det gjelder så ømtålige ting som tro og livssyn, blir denne gyldne regel en absolutt nødvendighet. Det må være en ufravikelig forutsetning for deltagelse i et offentlig ordskifte om slike materier at man — samtidig med at man angriper

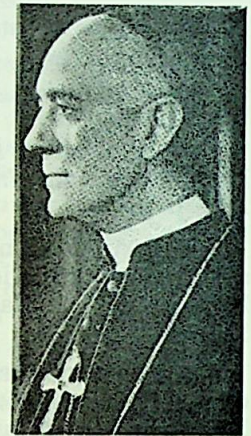
en annens meninger — viser respekt for hans person og aksepterer hans gode tro.

Hva skal man så si når det er mennesker som bekjenner seg til et religiøst livssyn som ikke greier å overholde disse enkle spillereglene? Kanskje bare dette: Kristelig anstrøket uredelighet er sikkert et av de beste midler som er oppfunnet til å gi folk med åndelig renslighetssans avsmak for alt som kaller seg religion.»

I TOPPKLASSE

■ Årets beste film — «Broen over Kwai» — har hatt Norges-premiere i Oslo og Bergen, og er under utsendelse til resten av landet. Og her overgår produktet for en gangs skyld forhåndsreklamen: Denne beretningen om britiske krigsfanger som bygger en bro for sine japanske fangevoktere er ikke bare et fullendt kunstverk, den har også et dypt menneskelig budskap. Det er et budskap om krigen og mot krigen, så meget sterkere som den viser oss, ikke rovdryret, men det heroiske mennesket, hvis største og edleste egenskaper er satt i dødens og ødeleggelsens og vanviddets tjeneste.

Altså enda en «krigsfilm»? Noe meget mer! Den begynner som en skildring av ukuelig britisk soldatånd, men etsteds midtveis i filmen stiller en amerikansk major dette spørsmålet: «Er det viktigere å kunne dø som en gentleman enn å kunne leve som et menneske?» Og frem mot den dramatiske slutten stiger selve krigens tidløse tragedie frem: At den ikke bare forråer, men også kaller på det beste i mennesket: Mot, offervilje, håp, solidaritet og utholdenhet, i en kraftanstrengelse som er meningsløs og som ender i blod. Hvis det er riktig — og det er det utvilsomt — at en films moralske verdi avsløres gjennom den *identifikasjon* som skjer mellom filmens skikkelser og tilskuerne, så er dette en film av høy verdi, ikke bare kunstnerisk,

Alec Guinness - ble fanget av sin rolle.

men etisk. For det er ikke den heroiske og imponerende major Nicholson, for hvem broen blir en triumf og et livsverk midt i nederlaget, som er «vår» mann. Det er sanitetsoffiseren Linton, der han i filmens siste bilde ser ut over restene av den sprengte broen, og likene av venner og fiender og roper: «Madness! Madness!» Her trer krigens tragiske meningsløshet oss imøte gjennom et enkelt symbol — en sprengt bro — med en rystende anskuelighet som vi ikke glemmer så fort.

Alec Guinness' major Nicholson, yrkesoffiseren for hvem disiplinen, det perfekte smurte krigsmaskineriet, blir et mål i seg selv og soldatånden en religion, er en fremragende prestasjon. Guinness' skuespillerbegavelse viser seg ikke minst i hans forvandlingskunst: Bare fra de ti siste årene husker vi ham som Benjamin Disraeli («The Mudlark»), som jøden Fagin (i Dickens' «Oliver Twist»), som den lure bankfunksjonæren (i «Jeg stjal en million»), som kronprinsen (i «Svanen»), som en halvgal bankrøver (i «Ladykillers»), og som den torturerte kardinalen i jernteppetaten (i «Fangen»). I sistnevnte film, som var inspirert av kardinal Mindszentys skjebne, ble Alec Guinness forøvrig «fanget» i dobbelt forstand: Hans innlevelse i den forfulgte kardinalens rolle førte ham til å oppdage den katolske tro. Han ble opptatt i Kirken i 1955.

UNGDOMMEN — OG DE ANDRE

■ Om «Tenåringer og deres foreldre» skriver «Vår Kirke» (27. september) redaksjonelt noen ord som fortjener å bli lest av flest mulig i en tid da både skolene og hjemmene står mer og mer oppradd og uforstående overfor ungdommens problemer — dens egne, og de den skaper for andre. Mens kriminalsjefen

Blyvinduer
Glassmalerier

til kirker og kapeller

~~~~~

G. A. LARSEN

kunst- og bygningsglassmester
Speilfabrikk

NORDAHL BRUNS GATE 7, OSLO

i Oslo — Lars L'Abbee-Lund — uttrykkelig dementerer at vi hos oss skulle ha noen påfallende stor ungdomskriminalitet, tar ikke desto mindre klagesangene snarere til når det gjelder ungdommens oppreden, arbeids- og læreevne og sans for ekte og falske verdier. Og mange retter en anklagende pekefinger mot foreldrene. Hvilket ikke alltid er *helt* rettfærdig:

«Det er naturlig — for alle dem som ikke er foreldre av tidens ungdom. Men selv har disse foreldre nok vanskelig for å forstå hvorfor akkurat de skal i gapestokken, hvorfor akkurat de nå skal bære hele ansvaret for å ha benyttet de oppdragelsesmetoder som allvidende eksperter i sin tid ga sin velsignelse. Men det må de. Mens ekspertene ved sine skrivebord har i sin hule hånd å endre standpunkt. Eller forsvare seg med at de bare er blitt misforstått. I begge fall er det til svært liten hjelp for foreldrene.

Vanskelig har foreldrene også for å forsone seg med at de til slutt skal betale prisen for den familievennlige boligpolitikk fra tyveårene og utover. Blokkene med deres fyrstikkeskeleligheter står som monumenter over golde entreprenører og arkitekter. Men familiene er nødt til å bo i dem. Barna og deres venner er henvist til gaten.

Endelig vil foreldre med adskillig rett kunne slå fast at det ikke er deres skyld at de lever i en situasjon som på så mange vesentlige felter savner sitt sidestykke i historien. Generasjonene før oss er ganske langsomt vokst inn i en stadig mer differensiert tilværelse, idag griper differensieringen lavinmessig om seg og i et tempo som både er imponerende og skremmende.

Fenomenene i ungdomsverdenen er ikke foreldreproblemer alene. De er samfunnsproblemer av dimensjoner og må møtes som sådanne.

Men hva der nå enn gjøres for tiltak av samfunnet, kirken, frivillige organisasjoner o. l., er det ikke til å komme forbi at foreldrene må spille en avgjørende rolle. De vet bare ikke hvordan de skal gripe saken an. Deres rådvillhet er stor.

Vi kan ikke skjønne annet enn at deres første plikt idag må være å legge mulighetene til rette for å skape et *hjemmemiljø* som alternativ til gaten.

Noen gir uttrykk for adskillig irritasjon over slike og lignende krav til foreldre. Kjære, sies det, vi var da også barn en gang, og neimen om våre foreldre stod på hodet for oss. De hadde annet å gjøre. Vi ble overlatt til oss selv. Og konklusjonen er: det ble da folk av oss også. Moral: la oss ikke kluske med barna og ungdommen.

Irritasjon er forståelig. Men om praksis for en generasjon siden var anderledes enn den er idag, er det enda et åpent spørsmål om den også var riktig. Dernest er det et faktum at det idag — ved siden av de problemer vi har pekt på — er langt flere faktorer som splitter familien enn noen gang før. Det er kort sagt blitt vanskeligere å leve, og det krever ekstraordinære forholdsregler av foreldrene.»

OM TRO OG VANTRO

■ «Må vi ha noe å tro på?» spør Carl Fredrik Engelstad i en velskrevet kronikk («Morgenbladet» 3. oktober) som er et ekko av en rundbordsamtale nylig. Og han svarer ved å peke på at enten nå troen antas eller forkastes i en akademisk diskusjon, så er den et *faktum*: Mennesket tror, — trosfunksjonen inngår i vårt menneskevesen, fordi menneskets tilværelse forutsetter en eller annen form for «engasjement» i en virkelighet som ikke kan gripes med tanken alene:

«Saken er jo nemlig den, at fordi mennesket i bunn og grunn er homo religiosus, hører trosfunksjonen med til det likesom enhver naturfunksjon, som å puste og spise. Og fordi en avsporet rasjonalisme, utformet av den europeiske kulturelite eller ihvertfall tallrike representanter for den, har gjort alt som stod i dens makt for å mistenkeliggjøre de høyeste gjenstander for menneskenes tro og tilbedelse, deres streben og drøm, deres dypeste opplevelsessevne, har i dette århundre kvasireligionene floreret i en utstrekning som aldri noensinne før i den europeiske kulturhistorie. Nazismen var en slik kvasireligion, kommunismen er likeledes en slik kvasireligion som engasjerer menneskenes trosevne og drøm, hengivelsessevne og personlige innsatsvilje, men samtidig gir dem stener for brød — legaliserer deres hat og hevnfølelse, deres selvhevdelse og maktbegjær, deres menneskeforakt og grusomhet, fordi intet høyt etisk og sant religiøst prinsipp får gripe korrigerende og foredlende inn.»

Engelstad påviser hvordan vi i vår tid er iferd med å vriste synet på mennesket løs fra en snever og gold rasjonalisme som måtte splitte og undergrave livsfølelsen. Og hans konklusjon savner ikke klarhet og konsekvens:

«Personlig tror jeg at den fornyelse som er iferd med å skje innen den kristne kirke, er det høyeste uttrykk for denne streben, men jeg er ikke så naiv å tro at det er bare der det skjer. Og jeg må si jeg synes det er spennende å leve i en tid hvor kampen igjen virkelig er begynt å gjelde så høye verdier som menneskets åndelige integritet og dets verdighet slik den bare kan komme til uttrykk gjennom en lutret og gjennomlevet tro, i tankens lys, men i livsmysteriets overlys.

Jeg forstår mistenksomheten, for troen er et belastet begrep. Men jeg forstår *ikke* det tomme fleip overfor den, for av dets tro skal man avlese hvem et menneske er. Troen på kulden og tilintetgjørelsen er også en tro, troen på mennesket som åndsforlatt mekanisk apparat er også en tro, om enn av en annen art og bonitet enn troen på mennesket skapt i Guds bilde, mennesket som ydmykt bøyer seg for de verdier det ikke kan fylle i sin hule hånd, men som tvert imot *fyller det*, legger beslag på dets høyeste streben, dets mest sublimе tankeevne og dets reneste medmenneskelighet.

Spørsmålet er ikke, synes det meg, om mennesket trenger noe å tro på, for mennesket tror. Spørsmålet er *hvordan* det tror, og hva det tror på.»

Fr. Candidus.

En del materiale må utstå til neste nummer på grunn av den store stoffmengde i forbindelse med Pave Pius XII's død.

Ved DÅP eller
KONFIRMASJON

En BANKBOK er
DEN BESTE GAVE

ANDRESENS BANK
AKTIESELSKAP
OSLO

Et a propos til magister Ebba Haslunds foredrag i Katolsk Forum

Den 30. september holdt magister Ebba Haslund et foredrag i Katolsk Forum om Sigrid Undsets kvinnesyn. Det var et godt og fengslende foredrag som ikke lot tilhørerne i tvil om hva Sigrid Undset mente om kvinnens viktigste oppgaver og naturgitte forutsetninger. Det var heller ikke vanskelig å skjønne hva magister Haslund selv mente om yrkeskvinnens kjente slagord: å realisere sin personlighet i arbeidslivet. Morsomt og lett ironisk tegnet hun et bilde at det liv som bestemte grupper yrkeskvinner fører med dette mål for øyet. Tragikken i et slikt liv kom på den måten enda sterkere frem. Skurekluter og rullebånd, kontorkraker og frisørsalonger kan en jo ikke kalle ideelle midler for å realisere sin personlighet selv om alt arbeid, hva det enn er, gavner samfunnet og den enkelte. Det er store ord «å realisere sin personlighet», et flott slagord, men dessverre står den grå hverdagen ofte i veien for virkeliggjørelsen. Her savnet imidlertid sikkert mange av tilhørerne noen forståelsesfulle ord om den store skaren av kvinner som sliter med økonomiske vanskeligheter og av den grunn «er gift med en skureklut eller en kontorkrakk». Tross en del skyggesider må vi dog være glade over kvinnens økonomiske frigjøring. Og det er da faktisk tusener av kvinner i vårt eget og andre land som trives utmerket med sitt arbeid som yrkeskvinne, for ikke alle kvinner er utpreget moderlige typer som bare lengter etter å stelle barn og hjem. En annen sak er vel den at kvinnen i dag altfor lite vet å *velge*, — enten å bli mor og alt som følger med det, eller å gå helt og fullt inn for et yrke utenfor hjemmet. Mange vil ha både i pose og sekk. Det er klart at magister Haslund ikke kunne belyse alle kvinnesakens lys- og skyggesider, så stort og omfattende som emnet er. Foredraget het jo «Sigrid Undsets kvinnesyn». Vi vil her bare komme inn på to ting som vi skulle ønske var blitt fremført med større forbehold og ikke fullt så forenklet: Middelalderens og lutherdommens kvinnesyn.

Det er merkelig at vi om og om igjen blir stilt overfor kvinneskikkelser som Roswitha av Ganderheim, Birgitta av Sverige og Caterina av Siena, som om de var eksempler på kvinnens frigjøring par excellence. De er ikke engang eksempler på de muligheter kvinnene i middelalderen hadde for å realisere sin personlighet, for de er store, sjeldne unntak, og hva de to siste angår, utvalgt til et spesielt og vanskelig kall i Kirken. Fra psykologien vet vi at storparten av alle mennesker, og derfor også av alle kvinner, rent evnemessig må plasseres rundt toppen av den normale fordelingskurven, noen ganske få prosent finner vi i ensom storhet ved geniens ytterkant. Vi kan beundre, men ikke etterligne dem. Derfor turde en heller nevne den hellige Elisabeth (1207—1231) som realiserte sin personlighet både som hustru og mor, og som foregangskvinne i so-

sialt arbeid; eller den navnløse skaren av kvinner som i likhet med henne prøvde, og fremdeles prøver, å realisere Frans av Assisis budskap, som jo ikke er annet enn Evangeliets budskap. Og de ble personligheter, kanskje nettopp fordi de ikke tenkte på å realisere seg selv. Ellers er vi helt enige med magister Haslund i at kvinnene i middelalderen hadde mange muligheter, først og fremst på det kulturelle og karitative område. Vi behøver bare å lese Peter Schindlers utmerkede bok «Lioba, hin Angelsakser», som burde regnes blant perlene i alle kvinnesaksvinners bokhyller. Og alle Norges Valborger skulle bare vite for en stor kvinne deres navnehelgen har vært: en kulturens pioner i Germanias urskoger. Ja, vi tør påstå at yrkeskvinnene i vår tid ikke ville være i tvil om hva det vil si å realisere sin personlighet, om de hadde et grundig kjennskap til middelalderen.

Dette tidsavsnitt regner vi for avsluttet med 1500-tallet. Var det så slutt på alle mulighetene for kvinnen også? Magister Haslund mener at Luther har stengt for kvinnens frigjøring og personlighetsutvikling ved å innføre «die Hausfrau». Men nå vet vi jo meget godt at det er forskjell på Luther og lutherdom i enkelte ting. En er hva Luther har sagt om kvinnens plass og oppgave, og en annen ting er hvilke muligheter mange protestantiske kvinner faktisk har fått. Riktignok var hele det 16. og halyparten av det 17. hundreåret dårlig egnet til noen slags utvikling på det område. Religionskrigene gjorde hele dette tidsavsnitt til en urolig, utrygg og farefull tid. Først etter 30-års krigen kunne det bli ordnede forhold. Dertil kommer at det var helt umulig for de protestantiske kirkesamfunn å fylle de tomme plassene på hospitaler og i klosterscholer som med ett slag ble ledige i store deler av Tyskland og i alle skandinaviske land, bl. a. Det tok faktisk 300 år, før det kunne skje. Men da gikk initiativet ut fra en protestantisk prestegård i Kaiserswerth ved Rhinen. Diankonissebevegelsen begynte der i 1836. Og den bærende kraft i pastor Fliehn's store gjerning var uten tvil hans hustru. I Norge ble diakonissegjerningen grunnlagt av prestedatteren Cathinka Guldberg, og at Camilla Collett også var prestedatter, beviser at prestegårdene i Norge har vært, og fremdeles er, kultursentra, noe visstnok ingen er i tvil om. Hvor stor del våre store dikteres *mødre* har hatt i sine sønners begavelse, står det, såvidt jeg vet, intet skrevet om. Til tross for alt dette, kunne en invende, kommer vi ikke forbi det faktum at kvinnens frigjøring kom svært sent, og at 300 år er et langt tidsrom. Det er det. Når vi leser klassikerne våre, skjønner vi hvor sårt det trengtes å bedre kvinnens kår.

Men dette lille innlegg skal bare peke på noen av de forbehold som jeg synes magister Haslund burde ha tatt da hun talte om yrkeskvinnen, middelalderen og lutherdommen.

Søster Margrethe.

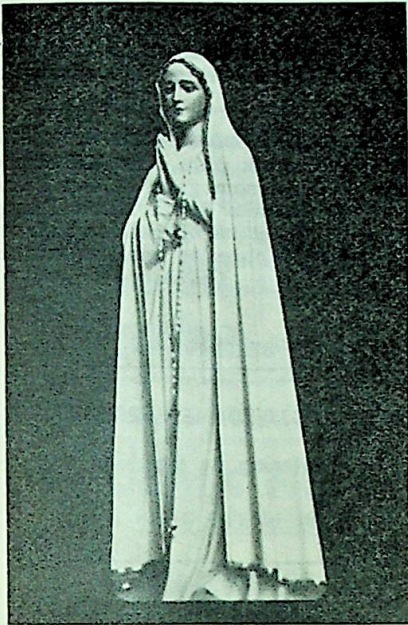
SØM - OMSØM

også prestekjoler.

Tlf. 68 32 93.

Vår Frue av Fatima til Oslo

Den 8. september i år kom den portugisiske pater Paulo Pereira til Oslo og brakte med seg en vakker statue av Vår Frue av Fatima, utført i tre nøyaktig etter forbildet i helligdommen i Fatima i Portugal — en gave fra den stedlige biskop til St. Olavs kirke i Oslo.

Den 13. oktober — minnedagen for Den hellige jomfrus åpenbaring for de tre små jeterbarna, brødrene Francisco og Jacinta og deres kusine Lucia i det avsidesliggende Cova da Iria noen kilometer fra Fatima — ble statuen høytidelig innviet av Hs. Høyærv. biskop Mangers før rosenkransandakten i St. Olavs kirke. Mariaalteret, der statuen var plassert, var festlig smykket for anledningen med blomster og lys, og en rekke utenlandske katolske familier hadde sendt praktfulle blomster med sine respektive nasjoners flagg eller bånd heftet til. En rørende tanke som en nesten fullsatt kirke tydelig visste å verdsette og la seg oppbygge av.

Æresbevisning til Peter Schindler

Vår medarbeider, den kjente danske katolske prest og forfatter, Peter Schindler, som i en årrekke har oppholdt seg i Rom, er blitt tildelt ridderkorset av Dannebrogordenen av Kong Frederik av Danmark. Overrekkelsen fant sted i Rom 11. oktober ved den derværende danske ambassadør.

UTLANDET

VATIKANET

Kirkemusikk og liturgi.

Rituskongregasjonen offentliggjorde i begynnelsen av oktober en del bestemmelser i forbindelse med den pavelige encyklika om kirkemusikk og liturgi. Det fremgår bl. a. at det latinske sprog må benyttes ved liturgiske handlinger, mens folkesproget er tillatt ved andakter. Videre inneholder bestemmelsene retningslinjer for liturgiske handlinger i forbindelse med musikk, for bruk av musikkinstrumenter, klokkeringing og for den vokale utdanning for prester, ordensfolk og andre.

I forbindelse med musikken blir det fastslått at automatisk eller mekanisk virkende musikkinstrumenter ikke tillates anvendt ved liturgiske handlinger og andakter hverken innenfor eller utenfor kirkebygningene. Dette gjelder således grammofooner, radioapparater, diktafoner, magnetofoner og lignende anlegg. Forbudt er også lyd- og stumfilmframvisninger i kirkene, det er det samme om filmene har en religiøs og oppbyggelig karakter. Mikrofon og forsterkeranlegg for de forretende prester eller for kommentatoren er tillatt. Det er første gang at betegnelsen *kommentator* blir brukt i et offisielt kirkelig dokument. Kommentator er den som ved liturgiske handlinger forklarer den forrettendes prests bønner og lesning, og leder de tilstedeværendes ytre deltagelse i liturgien.

Bestemmelsene inneholder også retningslinjer for radio- og filmopptak i kirker. Det må da i hvert enkelt tilfelle innhentes uttrykkelig tillatelse fra rette tvedkommende. Fjernsynsapparater skal såvidt mulig holdes borte fra preste-koret og fremfor alt fra alteret, slik at de ikke på noen måte forstyrrer gudstjenesten. (KNA.)

Pave Pius XII om kunstig inseminasjon.

I tilknytning til sine taler holdt for kort tid siden til spesialister i blodsykdommer, presiserte Paven enda en gang Kirkens lære om kunstig inseminasjon. Dette, såvel som direkte sterilisasjon, antikonsepsjonelle midler og «frivillig ekteskapsbrudd» ble fordømt. Med hensyn til kunstig inseminasjon på mennesker minte Paven om at han allerede hadde uttalt seg med sterke og klare

ord om dette emne i sin tale til den fjerde internasjonale legekongress 29. september 1949, og igjen 9. mai 1956, under den verdenskongress som behandlet fertilitet og sterilitet.

CHINA

Skismaet og martyrene.

Vedrørende de kinesiske biskoper som ulovlig har konsektrert nye biskoper og derved skapt et skisma, foreligger det ennå en del nærmere opplysninger. En av dem, erkebiskopen av Mukden, som konsektrerte fem av de fjorten nye skismatiske biskoper, var løslatt fra et fengsel like før han foretok handlingen, og det var utvilsomt betingelsen for at han slapp ut. Det er dessverre også altfor lett å forestille seg hva han var blitt redusert til den siste tid i fengselet.

Samtidig ble også følgende løslatt, og antagelig med befaling om å slutte opp om skismaet: erkebiskopen av Nanchang, mgr. Joseph Chow Chi-shih, biskopen av Fengsiang, mgr. Chow Weito, og biskopen av Paoting, mgr. Joseph Fan Hio-yen.

Minst ni kinesiske biskoper er fremdeles i fengsel.

DE FORENTE STATER

12.5 pst. av elevene på katolske skoler.

Omkring 12.5 % av de elever som begynte skoleåret igjen i høst på folkeskoler og høyere skoler i De forente stater, går på katolske skoler. Alt i alt er det i år 4 700 000 elever som er innskrevet ved katolske lærestasjoner.

Til dette kommer studentene, og man venter at ca. 322 000 kommer til å studere ved de 225 katolske universiteter og høyskoler som nå finnes i landet.

ENGLAND

Internasjonalt katolsk kollegium i London.

I begynnelsen av oktober ble et internasjonalt katolsk universitetskollegium vigslet i London av erkebiskopen av Westminster. Til åpningshøytideligheten var bl. a. generalprien for ordenen De hvite fedre, pater Leo Volker, ankommet fra Roma. Det er denne orden som skal ha ledelsen av lærestalten.

St. Edvard-kollegiet, som det heter, begynner sitt første akademiske år i denne måned med 83 studenter. De er fra Canada, Tyskland, Frankrike, Belgia og alle deler av Storbritannia. (KNA.)

FRANKRIKE

Atomspørsmålet belyst.

«Atomene — for eller mot menneskene?» er titelen på et skrift som den internasjonale katolske Pax Christi-bevegelse har latt utarbeide, og som nylig er overrakt kardinal Feltin, Paris' erke-

KIRKEN har ikke trengt seg inn i Staten; nasjonene behøver ikke å frykte dens virksomhet. Den er den sikreste garanti for at dens tilhengere vil respektere de rettigheter og plikter som skaper harmoni og lykkelige samfunn. Når en Stat nekter å gi Kirken den nødvendige frihet for dens misjon har man grunn til å tro at denne Stat heller ikke respekterer andre vesentlige friheter. Å kvele den kristne samvittighet er å kvele friheten; for den Stat som undertrykker kristendommen påtvinger sin egen ideologi og opphever friheten for sine undersåtter.

Kardinal Tisserant.

biskop. Kardinalen understreket i den anledning betydningen av en slik dokumentasjon da alle sider ved atomforskningen derved blir undersøkt og forklart på en saklig måte. I ovennevnte skrift blir de tekniske, sosiologiske og moralske spørsmål i forbindelse med atomproblemet belyst fra mange sider.

Det er en arbeidsgruppe innen Pax Christi-bevegelsen som har utarbeidet dette aktuelle skrift under ledelse av pater Russo, S.J., som er redaktør for det kjente katolske tidsskrift «Etudes». (KNA.)

Ingen kommentarer til valget.

Det franske hierarki har såvidt vites ikke kommet med noen kommentarer til valget i september. Det er bare rimelig, da det var en politisk begivenhet som ikke direkte berørte Kirkens område.

Det synes som om katolikkenes alt overveiende har stemt for de Gaulle, da de distriktene hvor det var flest ja-stemmer, var de mest «katolske».

ITALIA

Aktuelle samtaler i Firenze.

I begynnelsen av oktober var det ar-

rangert såkalte «Middelhavssamtaler» i Firenze. Den drivende kraft bak foretagendet var La Pira, Firenzes tidligere borgermester, og samtalen ble holdt innenfor rammen av de kjente internasjonale kongresser for kristen fred og kultur, som har funnet sted flere år på rad.

Apningen foregikk i Palazzo Vecchio, og senere deltok alle i en bønnegudstjeneste i Hellige Kors-kirken for fred mellom folkene. Blant dem som deltok i samtalen var den italienske statsminister Gronchi, den italienske utenriksminister, arveprinsen av Marokko, Mulay Hassan, Marokkos og Tunis' sendemann i Italia, den tunesiske justisminister og flere personligheter fra Den forente arabiske republikk. (KNA.)

Kardinal Lercaro om presteskapet og legfolket.

Erkebiskopen av Bologna, kardinal Lercaro, har holdt et vekkende foredrag om menighetens og legfolkets apostolat. Etter å ha minnet om at menigheten er den levende celle hvor Kirkens liv konkretiseres, påpekte foredragsholderen nødvendigheten av å tilpasse og i blant også fornye midlene for å føre flere

mennesker til Gud. Det gjelder å søke og finne metoder som passer til tiden i dag skal det bli mulig å lede mange av dem som ikke kjenner Kirken til den. En menighet etter Guds hjerte er ikke en statisk institusjon, fastlåst i sine vaner, uten omsorg for dem som ikke tilhører den. En menighet er snarere en dynamisk realitet, en institusjon på marsj, åpen overfor den nåværende tid.

Kjempeorgel i Santa Maria Maggiore.

I 1954 mottok pave Pius XII et monumentalorgel som gave til den kjente romerske basilika Santa Maria Maggiore. Orgelet blir nå bygget inn i kirken. Det har 6000 piper og kan betjenes fra to spillebord. — (KNA.)

BERGEN

BERGENS GJÆRDENEFABRIK A/S

Montering av gjerder

Tlf. 15522 - 14731

DRAMMEN

En gros

Detalj

Fiskebryggen - Etablert 1887

Tlf. 83 13 66 - 83 32 60

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

KOLONIALFORRETNING

Tlf. 83 26 59

PEDERSENS FARVEHANDEL A/S

N. Storgt. 14

Tlf. 83 37 33

Skotøimagasinet Solid

Tlf. 83 60 14

DRAMMEN

Artikler for syke- og barnepleien

Drammen Bandageforretning

Øvre Storgt. 7

Raaens Malerforretning

Torvet 8

Tlf. 83 23 60

PT. PEDERSEN & BERG A/S

Farvehandel - Kjemikalier

Parfumeri - Spør oss

Etabl. 1883 - Tlf. 83 21 85

DRAMMEN

American Foto

SPESIALFORRETNING I FOTO OG RAMMER

Engene 4

Tlf. 83 11 45

GUSTAV THIELEMANN

Pølse- og hermetikkfabrikk

Tlf. 83 41 84 - DRAMMEN

Olje- & varmeanlegg

Odmund Larsen

Autorisert rørleggerforretning

Albumsgt. 5, Drammen

Høytrykkssveising med elektrisk og autogen

Service hele døgnet

Tlf. 83 62 95

» 83 62 96

» 83 57 88

» 83 14 19

Drammens malerforretning

Tlf. 83 39 16 - 83 33 32

Inneh. Asbjørn Gundersen

TYRILYS

TYRI FABRIKKER

Drammen

Har også landets eneste bivokspresseri

P. B. PAULSEN & CO. A/S

Søndregt. 14 - Trondheim

Gardiner
TapeterGulvtepper
Linoleum**Karl Wilh. Wickstrøm**
UTSTYR FOR LEGER OG SYKEHUS Postbox 144 - Trondheim - Norway
Jomfrugt. 6, tlf. 22784 - 26741**VÆR SIKKER**

på førsteklasses varer til kjøkkenet.

De fleste kjøkkensjefer vet de er trygge med
ROHDE Gelée, Puddinger, Sauser
(også spesialtyper, ferdigsotet, for diabetikere)
ROHDE Syltetøyer, Marmelader, Safter **ROHDE** Boks 95, Trondheim.**John R. Strøm**Papir - Kortevarer og såpe
en gros

Telefon 22 786

Aktietrykkeriet i Trondhjem

Trykksaker - Kontorutstyr

Telefon 21 026

PHOENIX HOTELL

TRONDHEIM

*anbefales***L. GALLIGANI**

Pryd- og Brukskunst

Et ord er nok ...

KVALITET
*Johan Helgesen***A.s Trondhjems Margarinfabrikk**

Munkegaten 5 - Trondheim

Leverandør til St. Elisabeths Hospital

CARL HAUGH

Sentr.bord 28766 - Trondheim

Toilettapir - Papirhåndklær
Røntgenkonvolutter**C. SARHEIM & CO.**

Trondheim

Vi leverer alt i
papir**Johan P. Rønning**

Malermermester

Kontor:
Skolegt. 2A - Tlf. 26 474
Verksted:
Kjøbmannsgt. 85 - Tlf. 29 786**BERG & WIGUM A/S**

Elektrisk Installasjonsforretning

Fjordgt. 17.
Telf. 21 483 - Trondheim**C. A. LIE A/S***Møbler*

Fjordgt. 32

INGMAR KVAM'S

Begravelsesbyrå

Vår Fruegt. 4 - Tlf. 24 441
Trondheim**FUNDAMENT A-S**

Entreprenørfirma

KVÆRNØ

SKOMAGASIN A/S

TRØNDERMEIERIET

Trondheim

Centralbord 29 500
Melk - Fløte - Smør - Ost

Best og billigst

K. LUND A/SRørleggerforretning - Rørhandel
Trondheim**A/S TRONDHJEMS JERNINDUSTRI**

Sykesenger - Stålrørmøbler

A-S Trondhjems Farvehandel Hovedforhandler nordenfjells av
Alf Bjerckes anerkjente fabrikater

FRIDTJOF WALSETH & S

OSLO

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRA

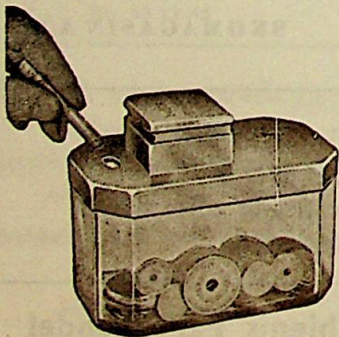
Ullevålsv. 1 - Oslo

Tlf. 33 23 34 - 33 22 46

Privat 41 64 78 - 69 43 72

WISBECH
ARTISERELSKAP

Majorstua - Oslo

MASKIN- OG ELEKTROTEKNISKE
FABRIKKERA SPARE ER EN VANE-
SAK, EN VILJESAK, EN
KARAKTERSAK

« K L A R »

Fåes i banker over hele landet

OSLO

OBS!

Ved
adresseforandringer,
vennligst oppgi også
den tidligere
adresse!

All slags
forsikring

ANTH. B NILSEN & CO'S
ASSURANCEBUREAU A/S

Rådhusgaten 27, Oslo.

Telefon 41 01 10.

Allslags snekkerarbeid utføres
REIDAR MYRVOLD

Gladsvei 23, Grefsen
Tlf. 37 57 68

ERLING MOE

God fisk

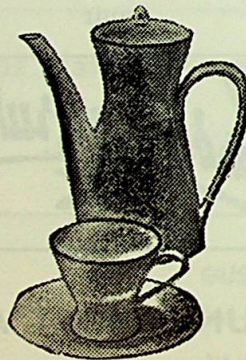
Er Deres familie tilstrekkelig trygget?
Hos oss får De den forsikringsform
De har behov for

Gulli & Rokk
ASSURANSE

Stortingsgt. 22 - Sentralbord 33 44 00
OSLO

Det fornemme
porselen
i flortynn
utførelse

FORM 2000

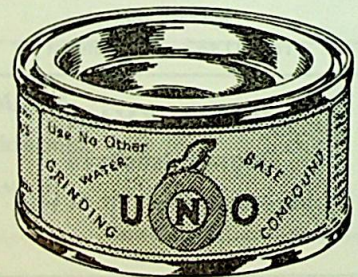
fra

Merket som garanterer
kvaliteten.

Bli samlekunde!

Gulligani

STORTINGSGT. 22
NEDRE SLOTTSGT. 25

Beste
og hurtigste
slipemiddel
for lager og
ventiler